

2017

Οι πολιτικές και οι στρατηγικές της Ε.Ε. στη Μεσόγειο

**Επιβλέπων Καθηγητής: Ξενάκης Δημήτριος
Όνομα Φοιτητή: Κυριαζή Χριστίνα**

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	3
Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1 ^ο	6
1.1 Ιστορική Αναδρομή.....	6
1.2. Προηγούμενες πολιτικές της Ε.Ε. στη Μεσόγειο.....	9
1.3 Ανανεωμένη και Σφαιρική Μεσογειακή Πολιτική.....	11
1.4 Η πρωτοβουλία των 5+5.....	13
1.5. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Μεσογείου.....	14
Κεφάλαιο 2 ^ο	15
2.1 Από τη Μαδρίτη στη Βαρκελώνη.....	15
2.2 Η ευρώ-μεσογειακή διάσκεψη της Βαρκελώνης.....	18
2.3 Η Διακήρυξη της Βαρκελώνης.....	19
2.4 Οι πυλώνες της Βαρκελώνης.....	23
2.4.1 Πρώτος πυλώνας.....	23
2.4.2 Δεύτερος πυλώνας.....	24
2.4.3 Τρίτος πυλώνας.....	26
2.5 2005: Βαρκελώνη : Επέτειος 10 χρόνων.....	27
2.6 Ο Μηχανισμός FEMIP και το πρόγραμμα MEDA.....	30
2.7 Η Ευρώ-μεσογειακή Χάρτα.....	36
Κεφάλαιο 3 ^ο	38
3.1. Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας της Ε.Ε.....	38
3.2 Οι Μεσογειακές πτυχές της Ευρωπαϊκής πολιτικής Γειτονίας.....	40
3.3 Το Ευρωπαϊκό Μηχανισμός Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI).....	43
3.4 Η Κοινή Εμπορική Πολιτική και η θεσμική της διάσταση.....	47
Κεφάλαιο 4 ^ο	51
4.1 Η Γαλλία και ο ρόλος της ως πυρήνας της Ε.Ε.....	51
4.2 Η Γαλλική Διπλωματία και οι στόχοι της.....	55
4.3 Η Επανεξέταση της Γαλλικής Πρότασης (6/4/2008).....	59
Συμπεράσματα.....	64
Βιβλιογραφία.....	67
Ελληνόγλωσση.....	67
Ξενόγλωσση.....	68
Ιστότοποι.....	71

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί πτυχιακή εργασία στα πλαίσια του προπτυχιακού τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Πριν την παρουσίαση της, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω ορισμένους από τους ανθρώπους που γνώρισα, συνεργάστηκα μαζί τους και έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίησή της.

Πρώτα από όλα θέλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή της πτυχιακής εργασίας μου, Κύριο Ξενάκη Δημήτριο για την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση που μου έδειξε και μου έδωσε τη δυνατότητα να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα. Θα ήθελα επίσης να του εκφράσω την απέραντη ευγνωμοσύνη μου για την πολύτιμη καθοδήγηση και τη βοήθεια του καθώς επίσης και για τον πολύτιμο χρόνο που μου αφιέρωσε ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία μου.

Θερμές ευχαριστίες απευθύνω και στον υποψήφιο διδάκτορα Ηλία Παππά ο οποίος με την καθοριστική και πολύτιμη βοήθεια του, τον χρόνο που μου αφιέρωσε, τις συμβουλές και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου μετέδωσε, συνέβαλε ουσιαστικά στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Τέλος, ένα μεγάλο και εγκάρδιο ευχαριστώ αξίζουν οι γονείς μου Κωνσταντίνος και Ρούλα, για όλα όσα μου έχουν προσφέρει κατά τη διάρκεια των φοιτητικών μου χρόνων και για την αμέριστη υποστήριξη τους σε κάθε μου επιλογή, δίνοντας μου κουράγιο να προχωρώ και να υπερπηδώ κάθε εμπόδιο για να φτάσω στο στόχο μου.

Εισαγωγή

Η σύνδεση της Ευρώπης με την Μεσόγειο αποτελεί μια διαχρονική ιστορική διαδικασία. Για αρκετούς αιώνες αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί τη διέξοδο αρκετών λαών προς την θάλασσα και το θαλάσσιο εμπόριο. Η τεράστια αυτή κλειστή θάλασσα που ονομάζεται Μεσόγειος συνδέει τρεις ηπείρους και συνδέεται μέσω του πορθμού του Γιβραλτάρ με τον Ατλαντικό Ωκεανό και μέσω της διώρυγας του Σουέζ με την Ερυθρά θάλασσα. Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι η Μεσόγειος Θάλασσα αποτέλεσε μέσα στο ιστορικό διηκεές ένα πεδίο θαλάσσιων μαχών, ανταγωνισμών, εμπορίου, οικονομικής ανάπτυξης, διαπολιτισμικής συνάντησης καθώς και ένα πεδίο στο οποίο αναπτύχθηκαν πολλοί και σημαντικοί πολιτισμοί. Η σημαντικότητα της Μεσογείου σε όλα τα επίπεδα, γεωστρατηγικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτικά είναι αδιαμφισβήτητη. Έπρεπε όμως να τεθεί ένα τέλος στους ανταγωνισμούς που αναπτύσσονται σε αυτή την τόσο σημαντική θάλασσα και να υπάρξει μεταξύ των κρατών που οι ακτές τους βρέχονται από τη Μεσόγειο, μια συνολική πολιτική για τα θέματα που άπτονται της Μεσογείου.

Η ΕΟΚ και αργότερα η Ε.Ε. αποτέλεσαν τους σημαντικότερους διεθνείς θεσμούς που προσπάθησαν να διαχειριστούν πολιτικά ζητήματα που άπτονται της Μεσογείου, σε συνεργασία με όσα άλλα μεσογειακά κράτη το επιθυμούσαν. Οι προσπάθειες πολιτικού συντονισμού που ξεκίνησαν, όπως θα μελετήσουμε στην παρούσα εργασία ήταν αρκετές, άλλες απέδωσαν τα μέγιστα και άλλες όχι. Το μόνο σίγουρο είναι ότι μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου το επίπεδο διαλόγου και συνεργασίας πάνω σε ζητήματα που άπτονται της Μεσογείου αναβαθμίστηκε και η διπλωματία είχε τον πρώτο ρόλο.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει διεξοδικά όλες τις προσπάθειες πολιτικού διαλόγου και συνεργασίας ανάμεσα στην Ε.Ε. και τη Μεσόγειο καθώς και να παρουσιάσει τις στρατηγικές που η Ε.Ε. υιοθέτησε για τη Μεσόγειο. Στο πρώτο κεφάλαιο λαμβάνει χώρα η απαραίτητη ιστορική αναδρομή τόσο σε ιστορικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο προηγούμενων πολιτικών πρωτοβουλιών με στόχο να γίνει ομαλά το πέρασμα στις σύγχρονες πολιτικές πρωτοβουλίες. Στο δεύτερο κεφάλαιο

παρουσιάζεται ίσως η σημαντικότερη προσπάθεια συντονισμού της Ε.Ε. με τα υπόλοιπα μεσογειακά κράτη, η Διαδικασία της Βαρκελώνης. Θα λάβει χώρα μια αναλυτική περιγραφή της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, παρουσίαση των τριών πυλώνων της Βαρκελώνης, επισκόπηση των εξελίξεων που πυροδότησε η Διαδικασία της Βαρκελώνης δέκα χρόνια μετά και αναφορά στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, στα προγράμματα FEMIP και MEDA καθώς και στην ευρώ-μεσογειακή Χάρτα. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ευρώ-μεσογειακή συνεργασία και την πολιτική γειτνίασης που αποτελούν πιο σύγχρονες προσπάθειες πολιτικού συντονισμού αλλά συντονισμού ασφάλειας και ανάπτυξης κοινών εμπορικών πολιτικών. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα επικεντρωθούμε στην θέση και την στάση που κρατά η Γαλλία μέσα στην Ε.Ε. καθώς και στο ρόλο που διαδραματίζει αναφορικά με τον συντονισμό Ευρώπης – Μεσογείου. Στο τελευταίο κεφάλαιο θα γίνει απολογισμός της παρουσίασης των στοιχείων της εργασίας και θα καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με τις θεσμικές αλλαγές και το μέλλον της Μεσογείου.

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Η λεκάνη της Μεσογείου και οι παράκτιες περιοχές της είναι άμεσα και ιστορικά συνδεδεμένες με την Ευρώπη. Οι περιοχές αυτές αποτελούσαν κοιτίδες πολιτισμού αλλά και οργανωμένης ανθρώπινης ζωής. Οι λαοί αυτών των περιοχών αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα και κατάφεραν μέσα στα χρόνια να αφήσουν σημαντικές παρακαταθήκες και να αναπτύξουν την τέχνη του εμπορίου, που ήταν και αυτή που βοήθησε στα πρώτα βήματα ανάπτυξης των περιοχών αυτών.

Θέλοντας να εντοπίσουμε την πρώτη σύνδεση μεταξύ των πολιτισμών της Μεσογείου, θα πρέπει να αναζητήσουμε τα στοιχεία στην μινωική Κρήτη, όπου ο πρώτος ευρωπαϊκός πολιτισμός, ο μινωικός, καταφέρνει μέσω του εμπορίου να έρθει σε αλληλεπίδραση με τον αιγυπτιακό πολιτισμό. Αν εξετάσει κανείς τις ιστορίες των δυο αυτών πολιτισμών μπορεί να διαπιστώσει ότι υπάρχει αρκετά μεγάλη ανταλλαγή στοιχείων που αφορούν την θρησκεία, την καθημερινή ζωή, τη λατρεία κ.α. μεταξύ των δυο πολιτισμών¹. Επίσης θα πρέπει να αναφέρουμε ότι και οι Φοίνικες, ένας κατ'εξοχή λαός της Θάλασσας κατάφερε να χτίσει ένα δίκτυο ελεύθερου εμπορίου στη Μεσόγειο εγκαινιάζοντας με αυτό τον τρόπο πολιτικές ελεύθερου εμπορίου που ξεκινούν από την εποχή των Φοινίκων και φτάνουν μέχρι τις μέρες, όπου το ελεύθερο εμπόριο στην Μεσόγειο αποτελεί μια πολύ σημαντική διαδικασία για την ευημερία τόσο των ευρωπαϊκών κρατών όσο και των μεσογειακών κρατών.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε ότι στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου αναπτύχθηκαν και ευδοκίμησαν και αρκετές αυτοκρατορίες όπως η Ρωμαϊκή, του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των Περσών. Αυτοκρατορίες που με αιχμή του δόρατος τις χιλιάδες στρατιές πολεμιστών κατάφεραν να καθυποτάξουν όλους τους λαούς που βρίσκονταν περιμετρικά της Μεσογείου. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είναι αυτή που θα καταφέρει μέσω της Pax Romana² να δημιουργήσει μια περιφέρεια από μεσογειακούς πολιτισμούς που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και

¹Bevan A., 2003, Reconstructing the role of Egyptian culture in the value regimes of the Bronze Age Aegean: stone vessels and their social contexts, *Ancient Perspectives on Egypt*, vol. 57(73)

²Temin, P., 2006, The Economy of the Early Roman Empire, *The Journal of Economic Perspectives*, vol.20(1), σελ. 133-151

οι οποίοι μένουν ανεπηρέαστοι από εξωτερικούς κινδύνους και απειλές που αφορούν την ασφάλεια τους. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είναι η πρώτη που καταφέρνει να εγγυηθεί την ασφάλεια τόσων πολλών πολιτισμών που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχό της. Η αίσθηση της ασφάλειας αυτής ήταν που έδωσε ώθηση και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής της Μεσογείου την περίοδο αυτή. Η παρακαταθήκη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είναι τεράστια. Η ρωμαϊκή ηγεμονία είναι αυτή που θα προσφέρει στους υπηκόους της δυτικής και βόρειας Ευρώπης μια αίσθηση και αντίληψη μεσογειακού πολιτισμού. Οι μεσογειακές αντιλήψεις που μεταλαμπάδευσαν οι Ρωμαίοι θα διατηρηθούν σε αυτές τις γεωγραφικές περιοχές μέχρι τις μέρες μας. Παράλληλα, αυτές οι μεσογειακές εμπειρίες είναι που αργότερα, αφού η Μεσόγειος περάσει από την ηγεμονία των Οθωμανών, θα αποτελέσουν τη μαγιά και το στήριγμα για την υλοποίηση αυτού που έχει χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκό. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Μεσόγειος και τα παράκτια κράτη της θα περάσουν μια μακρά περίοδο ισλαμικής κατάκτησης με την Οθωμανική ηγεμονία να καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη χρονική διάρκεια. Μετά από αυτή την περίοδο θα ανοίξει ο δρόμος για μια ευρωπαϊκή κατάκτηση τόσο της νότιας όσο και της ανατολικής Μεσογείου.

Ύστερα από την ευρωπαϊκή κατάκτηση της Μεσογείου και των παράκτιων κρατών της, η περιοχή θα γίνει ένα θέατρο συγκρούσεων και ανταγωνισμών μεταξύ των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων. Οι συγκρούσεις και οι ανταγωνισμοί θα λάβουν ένα τέλος μετά τη λήξη του Β Παγκοσμίου Πολέμου, όπου οι λογικές για αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία των λαών θα φουντώσουν και θα οδηγήσουν τις ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις στην άμεση απεμπλοκή τους από τα κράτη της Μεσογείου. Οι σχέσεις βέβαια μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και των κρατών της Μεσογείου δεν θα λήξουν ποτέ. Βέβαια, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου η Ευρώπη θα παραμείνει θεατής στα ζητήματα που αφορούν την άμεση μεσογειακή της περιφέρεια. Καθ'όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ είναι αυτές που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις σχέσεις των μεσογειακών κρατών κατά το δοκούν, με πολύ μικρή συμμετοχή της νεοσύστατης ΕΟΚ που δημιουργήθηκε στις 25 Μαρτίου του 1957 στη Ρώμη.

Η ΕΟΚ θα αποτελέσει τον μεταπολεμικό οργανισμό ο οποίος θα «υποσχεθεί» στους ευρωπαϊκούς λαούς οικονομική ανάπτυξη, σταθερότητα αλλά και ασφάλεια. Πράγματι η ΕΟΚ θα καταφέρει να αναπτύξει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και θα

δημιουργήσει μια Κοινότητα αξιών. Η επιτυχία αυτή της ΕΟΚ δεν θα την ωθήσει στο να αποχωρήσει από τον μεσογειακό περίγυρο της ευρωπαϊκής ηπείρου. Το γεγονός αυτό θα γίνει φανερό από την σύνδεση της Ελλάδος με την ΕΟΚ το 1961, μια συμφωνία σύνδεσης η οποία αποπνέει ξεκάθαρα μεσογειακή αύρα. Μια ακόμη συμφωνία σύνδεσης που αφορά άμεσα τη μεσογειακή περιοχή είναι αυτή με την Τουρκία το 1963. Παράλληλα, δύο άλλα μεσογειακά κράτη η Πορτογαλία και η Ισπανία υποβάλλουν αίτηση για συμμετοχή στην ΕΟΚ και θα ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις ένταξής τους.

Η ΕΟΚ δεν θα σταματήσει στις ανωτέρω συμφωνίες σύνδεσης και θα συνεχίσει τη διαδικασία αυτή και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970. Πιο συγκεκριμένα το 1969 θα υπογράψει συμφωνίες σύνδεσης τόσο με το Μαρόκο όσο και με την Τυνησία. Το 1972 θα προχωρήσει σε σύναψη συμφωνιών σύνδεσης με την Κύπρο και τη Μάλτα, δύο νησιά της Μεσογείου. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 οι συνομιλίες με αρκετά κράτη θα προχωρήσουν ιδιαίτερα με αποτέλεσμα την ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ το 1981 και της Ισπανίας και της Πορτογαλίας το 1986. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 γίνεται ξεκάθαρο ότι η ΕΟΚ έχει πρόθεση ως κοινότητα να υποστηρίξει ενεργά και άμεσα την ανάπτυξη των μεσογειακών της εταίρων. Ιδιαίτερα η ένταξη των τριών ανωτέρω μεσογειακών κρατών στην ΕΟΚ υποδηλώνει ότι η Κοινότητα ενδιαφέρεται να εντάξει κράτη μεσογειακά και να εξισορροπήσει την αποκλειστική, μέχρι τότε, παρουσία βόρειων κρατών στους κόλπους της³. Το αποτέλεσμα θα είναι τον Μάιο του 2004 με την ένταξη στην Ε.Ε, της Μάλτα και της Κύπρου, όπου η Ε.Ε. αγκαλιάζει πλέον σχεδόν όλο το βόρειο τόξο της Μεσογείου. Τέλος, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της ΕΟΚ και του Ισραήλ. Οι εξελίξεις που αφορούν το κράτος του Ισραήλ και τους άσπονδους γείτονες του, θα πυροδοτήσουν την περαιτέρω εμπλοκή της Κοινότητας με τα αραβικά και μεσογειακά κράτη, όπως θα αναλύσουμε στο επόμενο υποκεφάλαιο.

---

³ Ιωακειμίδης, Π, 1988, Ο Μετασχηματισμός της ΕΟΚ, Από την Εντολή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Η Μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ο Ρόλος της Ελλάδας, σελ. 70-90

1.2. Προηγούμενες πολιτικές της Ε.Ε. στη Μεσόγειο

Η αρχή για μια συνολική μεσογειακή πολιτική από μέρους της Ευρώπης έγινε μετά τα γεγονότα του 1973 και τις ίριδες ανάμεσα στα Αραβικά κράτη και το κράτος του Ισραήλ. Πιο συγκεκριμένα, μετά τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ και το πετρελαϊκό εμπάργκο, η Ευρώπη μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, θα απευθύνει έκκληση για τερματισμό των εχθροπραξιών και θα είναι αυτό το γεγονός η αρχή για την περαιτέρω εμπλοκή της Ευρώπης στην περιοχή της Μεσογείου. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία αποτελεί μια προσπάθεια που ξεκίνησε το 1970 μεταξύ των κρατών μελών της ΕΟΚ τα οποία ήθελαν να συντονίσουν τις θέσεις τους γύρω από τα τρέχοντα για την εποχή θέματα εξωτερικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία ήταν απαίτηση αρκετών κρατών μελών της ΕΟΚ τα οποία ήθελα να διευρύνουν τις δυνατότητες προόδου και συνεργασίας που υπήρχαν σε πολιτικό επίπεδο. Η έκθεση που αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα, ήταν η έκθεση Davignon⁴ η οποία και υποβλήθηκε στη διάσκεψη κορυφής του Λουξεμβούργου το 1970. Η πρόβλεψη που γινόταν στην συγκεκριμένη έκθεση ήταν η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία που κατά κύριο λόγο θα ήταν υπεύθυνη για τη διενέργεια διαβουλεύσεων μεταξύ των κρατών μελών για θέματα εξωτερικής πολιτικής καθώς και για τη θέσπιση κοινών δράσεων που θα στηρίζονταν από τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

Με αφορμή λοιπόν τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ το 1973 και μετά από ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής πολιτικής Συνεργασίας στη σύνοδο κορυφής της Κοπεγχάγης, θα παρθεί η απόφαση από τα κράτη μέλη να ξεκινήσει ένας ουσιαστικός ευρωαραβικός διάλογος. Το αποτέλεσμα ήταν να προκύψει το 1976-1977 μια σφαιρική μεσογειακή πολιτική από πλευράς της Ευρώπης, η οποία προώθησε συμφωνίες αόριστης διάρκειας με όλα τα κράτη της Νότιας και Ανατολικής Μεσογείου. Οι συμφωνίες αυτές είχαν ως στόχο την ασφάλεια και την ευημερία της περιοχής αφού η Ευρώπη πίστευε ότι η καλύτερη λύση για να υπάρξει ειρήνευση στην περιοχή ήταν να συσφιχτούν οι σχέσεις των κρατών της μεσογείου, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικοπολιτικά. Τις ανωτέρω συμφωνίες που υπογράφηκαν

⁴ Βλέπε σχετικά http://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf

από τα μεσογειακά κράτη συμπλήρωναν πενταετή χρηματοδοτικά πρωτόκολλα που αφορούσαν την οικονομική ανάπτυξη των χωρών που προχώρησαν στην υπογραφή των συμφωνιών. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι μέχρι το 1996 είχαν υπάρξει τέσσερις γενιές παρόμοιων πρωτοκόλλων. Οι προσπάθειες για ειρήνευση στην Ανατολική Μεσόγειο θα συνεχιστούν από την πλευρά της Ευρώπης η οποία θα προσπαθήσει να έρθει σε συνεννόηση με την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και το κράτος του Ισραήλ. Πιο συγκεκριμένα, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βενετίας το 1990 θα υπάρξει δήλωση για την προώθηση του διαλόγου και τη γεφύρωση των διαφορών των δύο αντιμαχόμενων πλευρών. Η στάση αυτή της ΕΟΚ με την συμπαράσταση της στην διαδικασία ειρήνευσης της περιοχής δημιούργησε ακόμη περισσότερες προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση καθώς επίσης έδωσε μια ώθηση στην οικονομική και πολιτική πρόοδο της περιοχής, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της δεκαετίας 1990 όπου και η εμπλοκή της ΕΟΚ ήταν μεγαλύτερη.

Βέβαια η δεκαετία του 1990 είναι αυτή που θα φανερώσει και το εύρος των μελλοντικών προκλήσεων τόσο για την Νότια όσο και την Ανατολική Μεσόγειο. Οι οικονομίες των περιοχών της Μεσογείου είναι πραγματικά υπανάπτυκτες, με πολύ χαμηλά ποσοστά ΑΕΠ κατά κεφαλήν τα οποία βρίσκονται σε αναλογία 1 προς 10 με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ποσοστά. Παράλληλα, η οικονομική στέρηση των περιοχών αυτών συνδυάζεται με τις προβλέψεις για πληθυσμιακή έκρηξη, τις κοινωνικές ανισότητες και τις προβλέψεις για ξέσπασμα κοινωνικών αναταραχών. Με βάση όλα τα ανωτέρω η Ευρώπη αποφάσισε να περάσει σε μια νέα μεσογειακή πολιτική τριών φάσεων. Αρχικά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1992 θα θέσει τον στόχο της δημιουργίας μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ Ευρώπης και Μαγκρεμπ, μια μακρόπνοη συνεργασία με το κράτος του Ισραήλ και πρόβλεψη για την έναρξη εταιρικής σχέσης με το Μασρέκ το 1993. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως το πρώτο δείγμα μιας συνολικής ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης. Οι ανωτέρω διαδικασίες ήταν αυτές που δημιούργησαν το πλαίσιο για να γίνει πραγματική η σύναψη συμφωνιών σύνδεσης με το Ισραήλ, το Μαρόκο και την Τυνησία το 1995.

Κλείνοντας το υποκεφάλαιο αυτό, θα πρέπει να επισημάνουμε, ότι το μεγάλο άλμα προς μια συνολική ευρωμεσογειακή σχέση και πολιτική έγινε με την διάσκεψη της Βαρκελώνης. Σε αυτή έγινε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια για περαιτέρω ουσιαστική εμβάθυνση της Ε.Ε. με τους γείτονές της που βρίσκονται στη λεκάνη της

Μεσογείου. Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

1.3 Ανανεωμένη και Σφαιρική Μεσογειακή Πολιτική

Η αρχή της σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής θα γίνει τη δεκαετία του 1970 όπου οι χώρες της νοτιοανατολικής Μεσογείου θα αποτελέσουν στόχο της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής. Η πρώτη επίσημη συμφωνία θα λάβει χώρα το 1972 μεταξύ ΕΟΚ και ΤΜΧ και θα είναι η πρώτη που θα φέρει τον τίτλο σφαιρική μεσογειακή πολιτική⁵. Οι χώρες οι οποίες συμμετείχαν στην συμφωνία ήταν η Αλγερία, η Αίγυπτος, το Ισραήλ, η Ιορδανία, ο Λίβανος, η Λιβύη, το Μαρόκο, η Παλαιστίνη, η Συρία, η Τυνησία και τέλος η Τουρκία. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ειδικές συμφωνίες τέθηκαν σε ισχύ και αφορούσαν την Ελλάδα, την Μάλτα και την Κύπρο μέσω μιας τελωνειακής ένωσης, αφού σε μελλοντικό χρονικό διάστημα οι τρεις αυτές χώρες θα γίνονταν μέλη της ΕΟΚ.

Η σφαιρική μεσογειακή πολιτική είχε να κάνει με διμερείς συμφωνία συνεργασίας μεταξύ των κρατών που υπέγραφαν και στηρίζονταν σε τρεις άξονες⁶:

- Εμπόριο
- Οικονομία
- Κοινωνία

Πιο συγκεκριμένα στον τομέα του εμπορίου εμπορική συμφωνία μεταξύ των κρατών προνοούσε ότι η ΕΟΚ θα έκανε εισαγωγές με προνομιακές χρεώσεις στα γεωργικά αλλά και στα βιομηχανικά μεταποιημένα προϊόντα με βάση όμως ποσοστώσεων για να μην υπάρξει παραβίαση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Στον τομέα της οικονομίας μεταξύ των χωρών υπογράφηκαν πρωτόκολλα συναλλαγών τα οποία ήταν ικανά να αποφασίζουν για το επίπεδο της οικονομικής ενίσχυσης που θα

---

⁵Schumacher T. , , 2011, The EU and the Arab Spring: Between Spectatorship and Actorness. Insight Turkey, vol.13(3)

⁶Βλέπεσχετικά MEDEA, Euromediterranean Cooperation(Historical), <http://www.medeabe/en/themes/euromediterranean-cooperation/euro-mediterranean-cooperation-historical/>

πέρναγε από την ΕΟΚ στις εκάστοτε ΤΜΧ. Η ροή της χρηματοδότησης προς τις ΤΜΧ γινόταν με διάφορους τρόπους, μερικοί ήταν οι επιδοτήσεις, δάνεια με χαμηλότερα επιτόκια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και με δάνεια από την Επιτροπή με επιτόκιο 1%. Επίσης, στον τομέα της κοινωνικής συνεργασίας η ΕΟΚ μέσω των συμφωνιών με τις ΤΜΧ δεσμεύτηκε να παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των εργαζόμενων μεταναστών νομιμοποιώντας οικογενειακές ομάδες και παρέχοντας τα απαραίτητα κοινωνικά δικαιώματα έτσι ώστε να βρεθούν στο ίδιο επίπεδο δικαιωμάτων με τους ευρωπαίους πολίτες. Η πρώτη αυτή φάση της σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής ολοκληρώνεται το 1985 και ξεκίνησε να ισχύει, όπως ήδη αναφέρθηκε από το 1972. Προσπάθησε να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη των ΤΜΧ αλλά και στην πολιτική και οικονομική σταθερότητα μέσω πανομοιότυπων συμφωνιών σύνδεσης ή συνεργασίας με τις ΤΜΧ.

Η περίοδος από το 1985 έως το 1992 θα αποτελέσει μια περίοδο συνέχισης της σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής της Ε.Κ. Μετά όμως από την τρίτη διεύρυνση και την είσοδο στην Ε.Κ. της Πορτογαλίας και της Ισπανίας η Ε.Κ. θα προσπαθήσει να διαφυλάξει τα συμφέροντα των νέων αυτών κρατών με την διαμόρφωση μιας νέας μεσογειακής πολιτικής. Η περίοδος από το 1992 έως το 1995 θα είναι αυτή κατά την οποία θα εφαρμοστεί η ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική. Μέσω αυτής γίνεται πρόβλεψη για την ύπαρξη χρηματοδοτικών ροών που θα αφορούν προγράμματα κοινού ή περιφερειακού ενδιαφέροντος για περισσότερες από μια ΤΜΧ σε τομείς όπως είναι το περιβάλλον, οι ανθρωπίνι πόροι και η περιφερειακή συνεργασία.

Πιο συγκεκριμένα η ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική είχε τη φιλοδοξία να ενισχύσει σημαντικά τους τρεις άξονες συνεργασίας που προϋπήρχαν από την σφαιρική μεσογειακή πολιτική. Η νέα συμφωνία όμως προσέθετε νέες συνεργασίες με πιο συγκεκριμένους στόχους και στρατηγικές για να επιτευχθούν οι στόχοι. Η μεγαλύτερη καινοτομία της ανανεωμένης συμφωνίας ήταν η πρόταση για διάθεση χρηματοδότησης με στόχο την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Παράλληλα, ενθάρρυνε την περιβαλλοντική προστασία και έθετε άμεσα ζητήματα που αφορούσαν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αναφορικά με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ανανεωμένη συμφωνία έδινε το δικαίωμα στο Κοινοβούλιο να διακόψει την χρηματοδότηση των πρωτοκόλλων αν υπήρχε σημαντική καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την πλευρά

κάποιας ΤΜΧ⁷. Τέλος, μια ακόμη καινοτομία αποτέλεσαν τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής τα οποία καταρτίζονταν από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα και στόχο είχαν να καταφέρουν να αμβλύνουν τις κοινωνικές ανισότητες στις ΤΜΧ.

1.4 Η πρωτοβουλία των 5+5

Η πρωτοβουλία των 5+5 θα ξεκινήσει από τον Γάλλο πρόεδρο Φρανσουά Μιτεράν περίπου στις αρχές της δεκαετίας του 1980 αλλά δεν θα προχωρήσει άμεσα. Θα ξαναπροταθεί μετά το 1985 από τον Ιταλό πρόεδρο Μπετίνο Κράζι και τον Ισπανό πρωθυπουργό Φελίπε Γκονζάλεζ και αυτή τη φορά θα υπάρξει κινητικότητα γύρω από αυτή την πρόταση.

Πιο συγκεκριμένα, η πρωτοβουλία αφορά δέκα χώρες της Δυτικής Μεσογείου και θέτει ως στόχο να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό πλαίσιο διαλόγου αλλά και συνεργασία μεταξύ των χωρών μελών που θα απαρτίζουν την συγκεκριμένη πρωτοβουλία και θα γίνεται η προσπάθεια μέσω της πρωτοβουλίας αυτής να λύνονται και να αντιμετωπίζονται θέματα όπως είναι η ασφάλεια, η σταθερότητα, η οικονομική ολοκλήρωση και η περιφερειακή μετανάστευση⁸. Η πρωτοβουλία των 5+5 έρχεται εκείνη την περίοδο να συμπληρώσει πρωτοβουλίες για συνεργασία στη Μεσόγειο όπως είναι το Μεσογειακό Φόρουμ και το Ευρωμεσογειακό Φόρουμ.

Δυστυχώς όμως η πρωτοβουλία των 5+5 δεν κατάφερε να διατηρηθεί στον χρόνο και ατόνησε. Στα αρνητικά αυτής της πρωτοβουλίας συγκαταλέγονται το ότι δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για συζήτηση και συνεργασία γύρω από στρατιωτικά θέματα καθώς και η περιορισμένη αλληλεπίδραση των κρατών μελών σε επίπεδο πολιτικό και κοινωνικό. Σημάδι της ατονίας ήταν η Τρίτη υπουργική συνάντηση που ήταν να λάβει χώρα στην Τυνησία και δεν έγινε ποτέ⁹. Συνολικά βέβαια, η πρωτοβουλία μπορεί να χαρακτηριστεί ως πετυχημένη αφού κατάφερε να λειτουργήσει ανεπίσημα

⁷Schumacher T. , , 2011, The EU and the Arab Spring: Between Spectatorship and Actorness. Insight Turkey, vol.13(3)

⁸Βλέπε σχετικά <http://westmediterraneanforum.org/about-the-55-dialogue/>

⁹Calleya S.C., , 2004, The Euro-Med Partnership and Sub Regionalism: A Case of Region Building?, Working Paper PRI-4, σελ. 6

και ευέλικτα καθώς επίσης της δόθηκε η ευκαιρία να παράσχει πρακτικές και λειτουργικές κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη που συμμετείχαν. Παράλληλα, προωθήθηκε η ανταλλαγή ιδεών και απόψεων ανάμεσα στα κράτη μέλη και δημιουργήθηκε μια αμοιβαία εμπιστοσύνη και συνεργασία μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων των μελών, οι οποίες προχώρησαν και σε ορισμένες στρατιωτικές ασκήσεις, γεγονός που έφερε κοντά τα κράτη της Δυτικής Μεσογείου¹⁰.

1.5. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Μεσογείου

Μια ακόμη προσπάθεια που αφορά την περιοχή της Μεσογείου αποτελεί η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Μεσογείου. Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε το 1991 και αποτελεί μια προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ζώνης ασφάλειας και συνεργασίας στην περιοχή της Μεσογείου.

Μέσα από αυτή την προσπάθεια εκπονήθηκαν αρκετές σύνοδοι και συναντήσεις που έγιναν γνωστές ως Διαδικασία της Συνδιάσκεψης Ασφάλειας και Συνεργασίας στη Μεσόγειο. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη προσπάθεια αποτέλεσε αφορμή για μια σειρά από ενδιαφέρουσες συναντήσεις, συζητήσεις και αναλύσεις κυρίως όμως σε διακοινοβουλευτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, έλαβαν χώρα Διακοινοβουλευτικές Σύνοδοι στη Μάλαγα το 1992, στη Βαλέτα το 1995 και στη Μασσαλία το 2000 και η τελευταία στο Ναύπλιο το 2005 όπου και αποφασίστηκε να δοθεί τέλος στην ανωτέρω διαδικασία και να ιδρυθεί ένας ανεξάρτητος πολιτικός οργανισμός, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Μεσογείου.

---

¹⁰Nunez M.A.R., , Miguel, A., 2012, 5+5 initiative. Mediterranean security: shared security, Madrid IEEE, Document 7

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Από τη Μαδρίτη στη Βαρκελώνη

Η Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση όπως θα αναλύσουμε στο παρόν κεφάλαιο αποτελεί σημείο καμπής στη σύγχρονη πολιτική αλλά και διπλωματική αρχιτεκτονική της Μεσογείου. Ο κεντρικός στόχος αυτής της διαδικασίας είναι να οργανώσει και να οριοθετήσει τις σχέσεις της Ε.Ε. με τις χώρες του μεσογειακού νότου.

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση αποτελεί μια συνέχεια της Μεσογειακής Πολιτικής της Ε.Ε. και έρχεται να προστεθεί στις προσπάθειες των χωρών της Ευρώπης για συνεργασία με τις χώρες της Μεσογείου. Σίγουρα, η ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση δεν τοποθετείται στην ίδια πολιτική λογική με την Μεσογειακή Πολιτική της Ε.Ε. αφού αποτελεί συνέπεια της Ειρηνευτικής Διαδικασίας.

Η Διαδικασία της Βαρκελώνης αποτελεί μια προσπάθεια που μπορεί να χαρακτηριστεί ως ολοκληρωμένη, συνεκτική και φιλόδοξη προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα σύγχρονο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Μεσογείου. Θα πρέπει όμως να αναζητήσουμε και να εντοπίσουμε τους λόγους και τις αιτίες που κατέστησαν δυνατή αυτή τη διαδικασία. Οι λόγοι και οι αιτίες που οδήγησαν σε αυτή τη σύγχρονη προσπάθεια συνεργασίας είναι ένα μίγμα διεθνών και περιφερειακών γεγονότων, εσωτερικές διαδικασίες στις εκάστοτε χώρες καθώς και αιτίες που αναβλύζουν από το πολύπλοκο διπλωματικό περιβάλλον της εποχής.

Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να απαριθμήσουμε τα σημαντικότερα στοιχεία που οδήγησαν στην Διαδικασία της Βαρκελώνης. Αρχικά, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου καθώς και η διάλυση της ΕΣΣΔ είναι τα στοιχεία που αλλάζουν μια για πάντα την ισορροπία και τον συσχετισμό δυνάμεων στο διεθνές περιβάλλον. Το αποτέλεσμα είναι οι ΗΠΑ να αναδειχθούν ως η μοναδική υπερδύναμη αφού η ΕΣΣΔ δεν αποτελεί πλέον το αντίπαλο δέος. Παράλληλα, αρκετά καθεστώτα της περιοχής της Ευρώπης αλλά και των κρατών που βρέχονται από την Μεσόγειο χάνουν ένα σημαντικό έρεισμα που είχαν με την ΕΣΣΔ ως υπερδύναμη. Οι ΗΠΑ απομένουν τελικά ως ο μοναδικός καθοριστικός παράγοντας στην περιοχή, καθώς είναι αυτές που θα καθορίσουν τις εξελίξεις ιδιαίτερα μετά την πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του

1970. Το επόμενο σημαντικό γεγονός, αποτελεί ο πρώτος πόλεμος του Κόλπου. Η κατάληξη του κατάφερε να αλλάξει τις συμμαχίες με τα αραβικά κράτη. Πιο συγκεκριμένα ο πρόεδρος των ΗΠΑ G. Bush μέσω των διπλωματικών του κινήσεων δημιούργησε ένα εντελώς νέο πλέγμα συμμαχιών με αρκετά αραβικά κράτη να περνάνε στο πλευρό των ΗΠΑ. Το άμεσο αποτέλεσμα από αυτές τις ανακατατάξεις ήταν η εξασθένιση του μονοπωλίου των διπλωματικών δεσμών του Ισραήλ με τις ΗΠΑ. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι πλέον το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την Μέση Ανατολή αυξήθηκε κατακόρυφα και εντάχθηκε σε υψηλή θέση στην ημερήσια διάταξη των αμερικανικών εξωτερικών σχέσεων με στόχο την προώθηση της ασφάλειας και της ειρήνης στην ευρύτερη περιοχή.

Σημαντική προσωπικότητα στην ανωτέρω διαδικασία αποτέλεσε ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ J. Baker ο οποίος ανέλαβε προσωπικά αρκετές διπλωματικές πρωτοβουλίες. Μέσω των ταξιδιών του και της προώθησης της αμερικανικής διπλωματίας ήρθε σε επαφή με όλους του βασικούς «παίχτες» στη σκακίερα της Μέσης ανατολής. Η κινητικότητα και η δραστηριότητα από όλες τις ενδιαφερόμενες πλευρές είναι που θα οδηγήσει στο από αποτέλεσμα της Ειρηνευτικής Διάσκεψης της Μαδρίτης τον Νοέμβρη του 199. Η Διάσκεψη της Μαδρίτης είναι αυτή που θα σηματοδοτήσει και την έναρξη της Ειρηνευτικής Διαδικασίας¹¹.

Η Διάσκεψη της Μαδρίτης αποτελεί ίσως έναν από τους σημαντικότερους σταθμούς στην ιστορία των σχέσεων των χωρών της περιοχής. Είναι σημαντική όχι για τις αποφάσεις που έλαβε ή για τις λύσεις που πρότεινε αλλά γιατί κατάφερε να φέρει στο ίδιο τραπέζι διαπραγματεύσεων κράτη που προηγουμένως έτρεφαν μεγάλο μίσος το ένα για το άλλο. Πιο συγκεκριμένα, το κράτος του Ισραήλ ήταν αυτό που επέβαλε να μην ληφθούν αποφάσεις αλλά για πρώτη φορά ανοίγει ένα πολυμερές πλαίσιο διαλόγου διανθισμένο με διμερείς διαύλους και συνομιλίες μεταξύ του Ισραήλ και της Συρίας και του Λιβάνου με την Παλαιστίνη. Η Μαδρίτη κατάφερε να δημιουργήσει την δυναμική αίσθηση ότι οι σχέσεις στην ευρύτερη περιοχή θα βελτιωθούν, παρότι όπως αναφέρθηκε δεν λήφθηκαν αποφάσεις. Πάνω στην λογική της βελτίωσης των σχέσεων των χωρών της περιοχής εντάσσεται η αναγνώριση της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και οι Συμφωνίες του Όσλο.

---

¹¹Aggestam K., 1999, Reframing and Resolving Conflict. Israeli-Palestinian Negotiations 1988-1998, Lund Political Studies, vol.108 ,σελ. 80-94

Αναφορικά με την Ε.Ε. δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη από τις ανωτέρω εξελίξεις παρά την ουσιαστική απουσία της από την διαδικασία της Μαδρίτης. Δύο μόνο αξιωματούχοι από χώρες της Ε.Ε. συμμετείχαν στην Μαδρίτη και αυτοί ήταν ο ισπανός Πρωθυπουργός F.Gonzalez και ο ολλανδός Υπουργός Εξωτερικών H.VanderBroek που είχε και την ιδιότητα του εκπροσώπου της Προεδρίας της Ε.Ε. Η απουσία όμως αυτή της Ε.Ε. και η αδυναμία της να επηρεάσει τα αποτελέσματα αλλά και την συνέχεια των συνομιλιών είναι που ενίσχυσε την θέληση εκείνων των χωρών και των προσωπικοτήτων που ήθελαν μια Ευρώπη πολύ πιο δραστήρια και με άμεσες και ουσιαστικές σχέσεις με τον μεσογειακό νότο.

Μετά από την απουσία της Ε.Ε. από την Μαδρίτη σχεδόν όλοι συνειδητοποιούν την μεγάλη στρατηγική σημασία της Μεσογείου αλλά και την ανάγκη που υπάρχει για συμβολή στη δημιουργία ενός πλαισίου ειρήνης, σταθερότητας, ασφάλειας και ευημερίας στην περιοχή, που στην ουσία αποτελεί την προέκταση της Ευρώπης. Έτσι, η Ε.Ε. ξεκινά για την δημιουργία του ανωτέρω πλαισίου χωρίς στην ουσία έξω-μεσογειακές παρεμβάσεις και με εξομάλυνση των εσωτερικών διαφωνιών και την ένταξη του Ισραήλ στην μεσογειακή αρχιτεκτονική. Τέλος, θα παρατηρηθεί ταύτιση απόψεων μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών του Βορρά και του Νότου σχετικά με την προώθηση της μεσογειακής ευρωπαϊκής πολιτικής πάνω σε κοινούς στόχους.

Όλα τα ανωτέρω είναι που θα οδηγήσουν σε αποφάσεις και τον Νοέμβριο του 1994 θα δημιουργηθεί το Μεσογειακό Φόρουμ και τον Νοέμβριο του 1995 θα δημιουργηθεί η Διαδικασία της Βαρκελώνης. Το έτος 1995 είναι ιδιαίτερα συμβολικά αλλά και σημαντικό για την συνεργασία των κρατών της Μεσογείου. Από την μία πλευρά έχουμε της Διαδικασία Συνεργασίας της Βαρκελώνης που ενισχύει τον διάλογο, την ειρήνη και την ασφάλεια και από την άλλη πλευρά τον ίδιο μήνα και το ίδιο έτος στο Ισραήλ έχουμε την δολοφονία του Ισραηλινού Πρωθυπουργού Y. Rabin, η οποία θα πυροδοτήσει αρνητικό κλίμα. Όπως αναφέρει ο κ. Βαρουξάκης¹², ο συμβολισμός των δυο γεγονότων είναι μεγάλος και χαρακτηρίζει την πορεία της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας από την έναρξή της αφού αποτελεί μια πάλη ανάμεσα στις δυνάμεις της ειρήνης και στις δυνάμεις του εξτρεμισμού και του φανατισμού και πάνω στην ίδια λογική θα πρέπει να αναζητηθούν οι αιτίες των αδυναμιών και των αποτυχιών του συστήματος. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Βαρκελώνη

¹² Βαρουξάκης Σ., 2011, Η Διπλωματία της Μεσογείου, εκδ. Σακουλά, σελ. 48

βρίσκεται στην ίδια λογική με την Μαδρίτη και το βασικό πλεονέκτημα και των δύο είναι ότι μαζί με την ανανεωμένη μορφή της Διαδικασία της Βαρκελώνης αποτελούν το μοναδικό Φόρουμ στο οποίο βρίσκονται και συνομιλούν στο ίδιο τραπέζι όλοι οι «παίχτες» της σκακιέρας της περιοχής της Μεσογείου.

2.2 Η ευρώ-μεσογειακή διάσκεψη της Βαρκελώνης

Η ευρώ-μεσογειακή διάσκεψη της Βαρκελώνης που έλαβε χώρα στις 27 και 28 Νοεμβρίου του 1995 είναι αυτή που θα εγκαινιάσει την ευρώ-μεσογειακή εταιρική σχέση. Ο γενικότερος στόχος της Ε.Ε. ήταν μέσω αυτής της διαδικασίας να βελτιώσει τις σχέσεις ανάμεσα στην Ευρώπη και τις χώρες της Μεσογείου. Το αποτέλεσμα ήταν να τεθούν οι βάσεις για την καθιέρωση ενός πολυμερούς πλαισίου επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και τρίτων μεσογειακών χωρών (ΤΜΧ) χωρίς να θίγονται οι διμερείς σχέσεις των κρατών αυτών με την Ε.Ε. καθώς παράλληλα διασφαλίζεται η διαφύλαξη των ιδιομορφιών της εκάστοτε χώρας που συμμετέχει¹³.

Στη συγκεκριμένη διαδικασία συμμετείχαν 27 χώρες μέσω των υπουργών εξωτερικών τους. Στην αρχική σύνθεση των 27 συμμετείχαν 15 υπουργοί εξωτερικών των κρατών μελών της Ε.Ε. και 12 υπουργοί εξωτερικών των ΤΜΧ (Αλγερίας, Κύπρου, Αιγύπτου, Ισραήλ, Ιορδανίας, Λιβάνου, Μάλτας, Μαρόκου, Συρίας, Τυνησίας, Τουρκίας και η Παλαιστινιακής Αρχής). Οι ανωτέρω χώρες ομόφωνα κατέληξαν σε μια κοινή δήλωση αλλά και στην υιοθέτηση του συνόλου του προγράμματος εργασίας, που εκπονήθηκε στην Βαρκελώνη. Μέσα από την κοινή δήλωση των 27 χωρών μετά τη διάσκεψη της Βαρκελώνης προκύπτει ένα πολυμερές σχέδιο το οποίο καταφέρει να συνδέσει την οικονομία και την ασφάλεια δίνοντας παράλληλα και μια κοινωνικό/πολιτική διάσταση στην προσπάθεια συντονισμού των χωρών, όπως αποτυπώθηκε από τους τρεις πυλώνες που δόμησαν την κοινή συμφωνία.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί στην ιστορική αναδρομή που έχει γίνει σε προηγούμενα σημεία της παρούσας εργασίας η ευρώ-μεσογειακή συνεργασία δεν

---

¹³Barbe, 2007, The Barcelona conference: Launching pad of a process, Mediterranean Politics, vol.1(1), σελ.25-42

προέκυψε ξαφνικά μετά τη Διάσκεψη της Βαρκελώνης. Ήδη τα προηγούμενα χρόνια η Ε.Ε. επεδίωκε να έχει ενεργό συμμετοχή στα τεκταινόμενα της Μεσογείου και μια καλή επικοινωνία με τις χώρες που βρέχονται από την Μεσόγειο. Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης και η Δήλωση που ακολούθησε αυτή, ήρθαν να δώσουν νέα πνοή και ιδιαίτερους στόχους σε αυτή την συνεργασία που προϋπήρχε. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι είχαν προηγηθεί 20 χρόνια διμερούς συνεργασίας μεταξύ των ανωτέρω χωρών σε τομείς όπως το εμπόριο και η ανάπτυξη. Παράλληλα, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η διαδικασία της Βαρκελώνης είναι διακριτή από τη διαδικασία της Μαδρίτης, όπως έχουν ήδη αναφέρει, αλλά λειτουργεί και συμπληρωματικά αυτής αφού επεκτείνει της στοχεύσεις της¹⁴.

2.3 Η Διακήρυξη της Βαρκελώνης

Η Διακήρυξη της Βαρκελώνης¹⁵ αποτέλεσε την ιδρυτική πράξη της συνολικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ε.Ε. και των 12 ΤΜΧ της νότιας Μεσογείου. Όπως αναφέρετε στην ίδια την Διακήρυξη στόχος είναι και παραμένει η δημιουργία της Μεσογείου ως ένας κοινός χώρος ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας μέσω της ενίσχυσης του πολιτικού διαλόγου της ασφάλειας, της οικονομικής χρηματοπιστωτικής και κοινωνικό/πολιτικής συνεργασίας.

Στο προοίμιό της Διακήρυξης γίνεται σαφή αναφορά ότι όλοι οι συμμετέχοντες αποδέχονται το ξεπέραςμα των παραδοσιακών διμερών σχέσεων που απολάμβαναν μέχρι εκείνη τη στιγμή με απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας μεσογειακής περιοχής όπου πρωτίστως θα επικρατεί ο διάλογος οποίος θα πρέπει να βασίζεται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών. Επίσης, στο προοίμιο αναφέρεται ότι το πολυμερές αυτό πλαίσιο διαλόγου που δημιουργείται μέσα από την Διάσκεψη της Βαρκελώνης θα λειτουργήσει συμπληρωματικά και δεν έχει ως στόχο

¹⁴ *Alejandro C., 1997, The Limits of Mediterranean Partnership : Civil Society and the Barcelona Conference of 1995. Mediterranean Quarterly, vol.8(4). Σελ.. 63-80*

¹⁵ Βλέπε σχετικά http://www.eeas.europa.eu/euromed/docs/bd_en.pdf

να αντικαταστήσει άλλες πρωτοβουλίες που υπάρχουν για την ειρήνη, την σταθερότητα και την ανάπτυξη της περιοχής¹⁶.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το συνολικό πρόγραμμα για την ευρώ-μεσογειακή εταιρική σχέση δομείται πάνω σε τρεις πυλώνες, οι οποίοι θα αναλυθούν διεξοδικά σε παρακάτω υποκεφάλαιο. Οι τρεις αυτοί πυλώνες είναι¹⁷:

- Πολιτικός διάλογος και εταιρική σχέση για την ασφάλεια (Μέσω αυτού του πυλώνα επιδιώκεται η δημιουργία μιας κοινής περιοχής ειρήνης και σταθερότητας όπου θα ενισχύεται ο διάλογος σε ζητήματα που αφορούν την πολιτική και την ασφάλεια)
- Ανάπτυξη οικονομικής και χρηματοδοτικής συνεργασίας (ο απώτερος στόχος αυτού του πυλώνα είναι η δημιουργία μιας περιοχής όπου θα ευημερεί μέσω της οικονομικής συνεργασίας και της σταδιακής δημιουργίας ζωνών ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών.)
- Κοινωνική, πολιτιστική και ανθρωπιστική διάσταση(Μέσω αυτού του πυλώνα υπάρχει η στόχευση για την προώθηση της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, την κατανόηση των πολιτισμών και την ενίσχυση ανταλλαγών από την κοινωνία των πολιτών.)

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι γίνεται ξεκάθαρο μέσα από τους τρεις πυλώνες της Διακήρυξης της Βαρκελώνης ότι όλες οι χώρες μέλη έχουν ως κοινή πεποίθηση ότι ο μακροχρόνιος στόχος της ευρώ-μεσογειακής εταιρικής σχέσης είναι ικανός να επιτευχθεί μόνο μέσα από μια συντονισμένη λειτουργία των τριών ανωτέρω αλληλεξαρτώμενων αξόνων. Η έλλειψη αυτή των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των πυλώνων/τομέων είναι μια αντανάκλαση του πόσο έχουν μετασχηματιστεί οι έννοιες της ασφάλειας και της ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι στον τομέα της ασφάλειας δίνεται πλέον περισσότερη έμφαση στις αλληλένδετες σχέσεις μεταξύ των πολιτικών, οικονομικών και

---

¹⁶Hakura ,F., 1997, The Euro-Mediterranean policy: The implications of the Barcelona Declarations, Common Market Law Review,vo.34, σελ. 337-366

¹⁷Barcelona Declaration and Work Programme adopted at the Euro-Mediterranean Conference (27-28/11/95), στο Hiou-Maniatopoulou Theodora, Euro-Mediterranean Partnership (Barcelona process), Documents on International and European Affairs, no. 3, Athens: Sakkoulas, September 2002

κοινωνικό/πολιτισμικών διαστάσεων της ασφάλειας¹⁸. Από την άλλη μεριά, στον τομέα της ανάπτυξης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια σχετική κυριαρχία της μελέτης των θεσμικών προϋποθέσεων που είναι ικανές να οδηγήσουν στην ανάπτυξη. Συνοψίζοντας, η Διακήρυξη της Βαρκελώνης ενσωματώνει τις ανωτέρω νέες τάσεις και κάνει την προσπάθεια για πρώτη φορά να εντάξει τις ευρώ-μεσογειακές σχέσεις σε μια ολιστική διαδικασία προσέγγισης.

Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε αναλυτικότερα ότι σχετικά με τη διμερή διάσταση της εταιρικής σχέσης, οι ειδικότεροι όροι που σχετίζονται με την συνεργασία μεταξύ Ε.Ε. και της εκάστοτε χώρας μέλους τόσο στον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα οριοθετούνται από τις συμφωνίες σύνδεσης που έχει η κάθε χώρα με την Ε.Ε. Ούτως ή αλλιώς αυτός αποτελεί και τον ενδεδειγμένο τρόπο συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. με χώρες που δεν αποτελούν μέλη της Ε.Ε. Οι συμφωνίες λοιπόν που συντάχθηκαν με τις ΤΜΧ έχουν παρόμοια δομή και περιλαμβάνουν ρήτρα η οποία δεσμεύει τις χώρες προς τον σεβασμό των δημοκρατικών αρχών αλλά και των θεμελιακών ελευθεριών. Παράλληλα, οι διμερείς αυτές συμφωνίες σύνδεσης ορίζουν εκτός από τη διμερή διάσταση της εταιρικής σχέσης και την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των μεσογειακών χωρών. Με βάση τα ανωτέρω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι παρά τον δεδηλωμένο στόχο της Διαδικασίας της Βαρκελώνης για την μετάβαση από τις διμερείς σχέσεις σε ένα συνεκτικό πλαίσιο περιφερειακής πολιτικής, στην ουσία, η ευρώ-μεσογειακή εταιρική σχέση συνέχισε να μονοπωλείται από τις διμερείς συμφωνίες.

Μέσα από τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης γίνεται πρόβλεψη για περιοδικές συνεδριάσεις των υπουργών εξωτερικών των ΤΜΧ και της Ε.Ε. καθώς επίσης προκύπτουν και νέα θεσμικά όργανα τόσο σε πολυμερές επίπεδο όσο και σε διμερές. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ευρώ-μεσογειακές συνεδριάσεις θα προετοιμάζονται από μια ευρώ-μεσογειακή επιτροπή της διαδικασίας της Βαρκελώνης που έχει αναλάβει τη συνέχιση της διαδικασίας και της προετοιμασίας.

Αναφορικά με τα θεσμικά όργανα της ευρώ-μεσογειακής σχέσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η οργανωτική δομή που προέκυψε από την ευρώ-μεσογειακή εταιρική σχέση είναι ιδιαίτερα σύνθετη αφού καταφέρνει να συνδυάζει πολυάριθμα

---

¹⁸ Ξενάκης Δ., 2006, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Μεσόγειος: Η Διαδικασία της Βαρκελώνης και η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, στο Ξενάκης Δ. – Τσινισιζέλης Μ. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη: Οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αθήνα: Σιδέρης

όργανα που από τη μια λειτουργούν ως κέντρα λήψης αποφάσεων και από την άλλη ως καθαρά συμβουλευτικά όργανα. Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε πολυμερές επίπεδο λειτουργούν τα παρακάτω όργανα:

- Οι ευρώ-μεσογειακές διασκέψεις κορυφής: λαμβάνουν χώρα σε τακτικές χρονικές περιόδους, σε επίπεδο υπουργών εξωτερικών, κυβερνητικών εμπειρογνομόνων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Το παρόν όργανο αποτελεί το ανώτατο καθοδηγητικό όργανο της Διαδικασίας της Βαρκελώνης σε περιφερειακό επίπεδο. Το συγκεκριμένο όργανο είναι επιφορτισμένο με το να ελέγχει τις εξελίξεις της εταιρικής σχέσης και να καθορίζει νέες πολιτικές. Τις ευρώ-μεσογειακές διασκέψεις κορυφής τις προετοιμάζει η ευρώ-μεσογειακή επιτροπή, η οποία είναι το επόμενο όργανο που θα εξετάσουμε.
- Η Ευρώ-μεσογειακή επιτροπή της Διαδικασίας της Βαρκελώνης: Το συγκεκριμένο όργανο απαρτίζεται από ανώτατους υπαλλήλους των κρατών μελών και από εκπροσώπους της Ε.Ε. Οι συνεδριάσεις του οργάνου περιορίζονται στις τέσσερις ανά έτος και στις συνεδριάσεις. Η επιτροπή αναλαμβάνει την συνολική εποπτεία των προγραμμάτων εργασίας και είναι η μοναδική αρμόδια για τις προτάσεις που αφορούν νέες δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν.
- Η Ευρώ-μεσογειακές κοινοβουλευτικές συνελεύσεις: Το συγκεκριμένο όργανο ιδρύθηκε το 1998 και αποτελεί ένα χώρο διαλόγου για τους εκπροσώπους των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών. Το 2003 αναβαθμίστηκε και μετονομάστηκε σε ευρώ-μεσογειακή κοινοβουλευτική συνέλευση. Η συνέλευση αυτή λαμβάνει χώρα μια φορά τον χρόνο και συμμετέχουν κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι των κρατών μελών αλλά και κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Ο ρόλος που έχει το παρόν όργανο είναι καθαρά συμβουλευτικός.
- Η Ευρώ-μεσογειακή μη κυβερνητική πλατφόρμα: Το συγκεκριμένο όργανο αποτελεί τον νόμιμο εκπρόσωπο αλλά και οργανωτή του ευρώ-μεσογειακού φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών. Μέλη της Μη κυβερνητικής πλατφόρμας είναι ΜΚΟ, διεθνείς ΜΚΟ και διάφορα άλλα ιδρύματα.. Στο φόρουμ γίνεται μια συνεχής αξιολόγηση της Διαδικασίας

της Βαρκελώνης καθώς παράλληλα προτείνονται νέες αναγκαίες δράσεις οι οποίες πάντα έχουν ως στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής. Ο ρόλος που έχει το παρόν όργανο είναι καθαρά συμβουλευτικός.

Σε διμερές επίπεδο έχουν συγκροτηθεί τα παρακάτω όργανα¹⁹:

- Επιτροπή σύνδεσης: Το παρόν όργανο απαρτίζεται από εκπροσώπους τους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της αντίστοιχης κυβέρνησης. Το όργανο αυτό είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση της συμφωνίας σύνδεσης που υπάρχει καθώς επίσης επιλύει διαφορές που μπορεί να έχουν προκύψει σε επίπεδο ερμηνείας και εφαρμογής της σύνδεσης.
- Ομάδες εργασίας: Στις ομάδες αυτές γίνεται επεξεργασία θεμάτων τα οποία καθορίζονται από την επιτροπή σύνδεσης²⁰.

2.4 Οι πυλώνες της Βαρκελώνης

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια εκτενής ανάλυση/περιγραφή των στόχων αλλά και των δράσεων που μέσω της Διαδικασίας της Βαρκελώνης εντάχθηκαν στον κάθε πυλώνα. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Δήλωση της Βαρκελώνης αντιλαμβάνεται τους τρεις άξονες ως αλληλεξαρτώμενους και ορισμένες φορές ως επικαλυπτόμενους όταν σχετίζονται αντίστοιχα πεδία δράσης.

2.4.1 Πρώτος πυλώνας

Ο πρώτος πυλώνας της Βαρκελώνης αφορά τον τομέα πολιτικής και ασφάλειας. Κάτω από αυτόν τον πυλώνα οι συνέδροι δεσμεύτηκαν ως προς τον σεβασμό των

---

¹⁹Anderson K., 2005 The Euro-Mediterranean Partnership: Composition, Strategic Importance and Influence on the Barents Euro-Arctic Cooperation, County Administration of Västerbotten, στο <http://www.barents2010.net/files/tQ3ddMr.doc>, http://www.bundestag.de/htdocs_e/internat/interparl_organ/empv/.

²⁰Holden P., 2005, Partnership Lost? The EU's Mediterranean Aid Programmes, *Mediterranean Politics*, vol. 10, no. 1, σελ. 19-39.

ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και ελευθεριών όπως η ελευθερία της έκφρασης, του συνεταιρισμού, της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Παράλληλα, δεσμεύτηκαν στο να αναπτύξουν ένα κράτος δικαίου καθώς και να εμφυσήσουν δημοκρατικές αρχές στο πολιτικό τους σύστημα καθώς επίσης θα πρέπει να ενισχύσουν τον πλουραλισμό και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Ακόμη, πολύ σημαντική δέσμευση που αφορά τον πρώτο πυλώνα είναι η καταπολέμηση του φαινομένου του ρατσισμού αλλά και της ξеноφοβίας μέσα στις κοινωνίες τους. Σημαντική είναι επίσης η δέσμευση των συνέδρων που αφορά τον σεβασμό στην ισότητα των δικαιωμάτων των λαών, στο δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση, την εδαφική ακεραιότητα καθώς και στην αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων εταίρων. Αυτές οι δεσμεύσεις είναι ικανές να διατηρήσουν την ειρήνη και την ασφάλεια στην περιοχή της Μεσογείου αν συνδυαστούν με τις δεσμεύσεις των κρατών μελών που αφορούν την συνεργασία για την ειρηνική διευθέτηση των όποιων διαφορών μπορεί να προκύψουν μεταξύ τους. Με βάση τα όσα αναφέρουν οι σύνεδροι για να επιτευχθεί μια περιοχή κοινή όπου θα υπερισχύει η ειρήνη και η σταθερότητα, θα πρέπει μέσω του πρώτου αυτού πυλώνα να υπάρχει αποτελεσματική συνεργασία που θα θέτει ως στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος αλλά και του φαινομένου των ναρκωτικών. Τέλος, πολύ σημαντική θέση στην εγκαθίδρυση της ειρήνης και της συνεργασίας στην περιοχή αποτελεί και η περιφερειακή δράση για τη μη διάδοση των πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων.

2.4.2 Δεύτερος πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας που προέκυψε, αφορά τον οικονομικό και χρηματοοικονομικό τομέα. Κάτω από αυτόν τον πυλώνα η πιο σημαντική δέσμευση των συνέδρων ήταν ότι θα γίνει μια προσπάθεια για μια βαθμιαία καθιέρωση μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών. Για τη συγκεκριμένη ζώνη γίνεται πρόβλεψη ότι θα πρέπει να εναρμονίζεται με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Ο στόχος της δημιουργίας μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών έγκειται στην προοδευτική κατάργηση των δασμολογικών εμποδίων στις συναλλαγές βιομηχανικών προϊόντων μεταξύ των κρατών μελών καθώς επίσης γίνεται πρόβλεψη

και για την προοδευτική απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ γεωργικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Για να γίνει πιο εύκολη η πραγματοποίηση της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών οι ΤΜΧ έθεσαν τέσσερις τομείς προτεραιότητας οι οποίοι είναι οι εξής:

1. Η υιοθέτηση διατάξεων που σχετίζονται με τους κανόνες καταγωγής, πιστοποίησης και προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας
2. Δεσμεύονται ότι θα θέσουν την ανάπτυξη ως πρωταρχικό στόχο υπό τις αρχές της οικονομίας της αγοράς
3. Επίσης δεσμεύονται ότι θα εκσυγχρονίσουν τις οικονομικές και κοινωνικές δομές τους
4. Τέλος δεσμεύονται ότι βασικός τους στόχος αποτελεί η μεταφορά τεχνολογίας.

Οι σύνεδροι προέβησαν και σε ειδική μέριμνα για τις τυχόν αρνητικές κοινωνικές συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίες. Η πρόβλεψη που κάνουν για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών έγκειται στα ειδικά προγράμματα που θα είναι ικανά να αντισταθμίσουν τις αρνητικές συνέπειες τα οποία θα στοχεύουν στα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού. Αναφορικά με την μεταξύ των κρατών οικονομική συνεργασία, δόθηκε αρκετή σημασία στην δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος που θα σχετίζεται με τις άμεσες ξένες επενδύσεις και την τόνωση της αποταμίευσης που στόχο θα έχει την αποτελεσματική στήριξη της οικονομική ανάπτυξης.

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι σύνεδροι δεσμεύτηκαν ότι για τη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών που θα είναι ικανή φέρει μια κοινή ζώνη ευημερίας στη Μεσόγειο και θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη η αειφόρος και ισορροπημένη κοινωνικοπολιτική ανάπτυξη. Παράλληλα, από τους πιο σημαντικούς μακροπρόθεσμους στόχους της οικονομικής συνεργασίας κάτω από τον δεύτερο πυλώνα συναντάμε:

- Τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του συνόλου του πληθυσμού της εκάστοτε χώρας
- Την αύξηση του επιπέδου απασχόλησης

- Την αποτελεσματική προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας
- Τέλος την μείωση του αναπτυξιακού χάσματος που εντοπίζεται μεταξύ των ευρώ-μεσογειακών χωρών

Κλείνοντας την παρουσίαση του δεύτερου πυλώνα, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι για να επιτευχθούν οι ανωτέρω στόχοι, οι εταίροι συμφώνησαν ότι θα πρέπει να σημειωθεί σημαντική αύξηση της χρηματοδοτικής βοήθειας από μέρους της Ε.Ε. προς τους μεσογειακούς εταίρους.

2.4.3 Τρίτος πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας αφορά τον κοινωνικό και πολιτισμικό τομέα. Κάτω από αυτόν τον πυλώνα οι εταίροι δεσμεύτηκαν και τόνισαν την κοινή αναγκαιότητα για αμοιβαία κατανόηση των λαών που συμμετέχουν. Η συγκεκριμένη κατανόηση είναι δυνατό να επιτευχθεί, όπως οι ίδιοι αναφέρουν, διαμέσου του διαπολιτισμικού και διαθρησκευτικού διαλόγου, μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης, μέσω της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων στον πολιτιστικό τομέα και τέλος, μέσω της ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών και την αποκεντρωμένη συνεργασία.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει ενδεικτική αναφορά στη Δήλωση της Βαρκελώνης όπου οι σύνεδροι δεσμεύονται για τα ανωτέρω: «[...] αναγνωρίζουν την ουσιαστική συνεισφορά που μπορεί να προσφέρει η κοινωνία των πολιτών για την περαιτέρω ανάπτυξη της ευρώ-μεσογειακής συνεργασίας και την κατανόηση και εγγύτητα μεταξύ των λαών»²¹.

Παράλληλα, κάτω από τον τρίτο πυλώνα συναντάμε δύο ακόμη πολύ σημαντικούς τομείς οι οποίοι συνδέονται άμεσα με τους δύο άλλους πυλώνες. Πιο συγκεκριμένα κάτω από τον τρίτο πυλώνα συμπεριλαμβάνονται δράσεις που αφορούν τον τομέα της λαθρομετανάστευσης, της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, του εμπορίου ναρκωτικών, του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών που αφορούν το κράτος, το δίκαιο και την κοινωνία των πολιτών.

²¹Barcelona Declaration and Work Programme adopted at the Euro-Mediterranean Conference (27-28/11/95), στο Hiou-Maniatopoulou Theodora, *Euro-Mediterranean Partnership (Barcelona process)*, Documents on International and European Affairs, no. 3, Athens: Sakkoulas, σελ. 160

Κλείνοντας το υποκεφάλαιο που αφορά τον τρίτο πυλώνα, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι κάτω από αυτόν εντάσσεται και το πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων. Το γεγονός αυτό καθιστά τον τρίτο πυλώνα συμπληρωματικό του δεύτερου πυλώνα που σχετίζεται με τα οικονομικά και τα χρηματοοικονομικά. Τέλος, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι κάτω από τον τρίτο πυλώνα γίνεται πρόβλεψη για την συνεργασία αλλά και την ενίσχυση του τομέα της υγείας, την μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινοτήτων στα προγράμματα για την βελτίωση της υγείας και των βιοτικών συνθηκών καθώς και στον σεβασμό των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων. Στόχος των πολιτικών που συμπεριλαμβάνονται κάτω από τον τρίτο πυλώνα είναι η σύνδεση και η πλαισίωση της οικονομικής ανάπτυξης από την αντίστοιχη κοινωνική ανάπτυξη.

2.5 2005: Βαρκελώνη : Επέτειος 10 χρόνων

Το 2005 θα λάβει χώρα η επετειακή διάσκεψη για τη συμπλήρωση των 10 χρόνων από την ΕΜΣ. Ο τόπος όπου θα γίνει η διάσκεψη θα είναι όπως 10 χρόνια πριν η Βαρκελώνη της Ισπανίας. Η διάσκεψη αυτή από πολλούς θεωρήθηκε ως μια αρκετά καλή ευκαιρία για να ξαναβρεθούν στο τραπέζι των συνομιλιών αρχηγοί κρατών της Ε.Ε. με τους ομόλογούς τους από τις μεσογειακές χώρες. Οι προσδοκίες που υπήρχαν πριν από την έναρξη της διάσκεψης ήταν αρκετά μεγάλες, δυστυχώς όμως δεν επαληθεύτηκαν. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η Ε.Ε. προβαίνει σε συναντήσεις κορυφής με όλες τις μεγάλες χώρες καθώς και με ομάδες χωρών εκτός από τις μεσογειακές. Με αποτέλεσμα η διάσκεψη αυτή ανάμεσα σε Ε.Ε. και μεσογειακές χώρες να θεωρείται αρκετά ουσιώδης αφού θα προέκυπταν αρκετά ζητήματα.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, δυστυχώς, οι μεγάλες προσδοκίες που υπήρχαν για την παρούσα διάσκεψη δεν επαληθεύτηκαν. Ο αρνητικότερος οϊωνός ήταν η ελάχιστη προσέλευση αξιωματούχων των μεσογειακών χωρών. Πιο συγκεκριμένα και ενώ οι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι ηγέτες των κρατών μελών της Ε.Ε., οι εκπρόσωποι των τριών υποψήφιων προς ένταξη στην Ε.Ε. κρατών (Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία) καθώς και εκπρόσωποι των τριών

παρατηρητών (Αραβικός Σύνδεσμος, Λιβύη, Μαυριτανία) είχαν συρρεύσει στον τόπο διεξαγωγής της διάσκεψης, έλλειπαν σχεδόν όλοι οι ηγέτες των μεσογειακών χωρών εκτός από τους εκπροσώπους της Τουρκίας και της παλαιστινιακής Αρχής. Η μη προσέλευση των υπόλοιπων οχτώ εταίρων αποτέλεσε έναν αρνητικό οϊωνό αλλά τελευταία στιγμή οι οχτώ εταίροι εκπροσωπήθηκαν από υπουργούς και αντιπροσώπους των κρατών που συμμετείχαν πριν 10 χρόνια στη Διάσκεψη της Βαρκελώνης²².

Η θεματολογία της διάσκεψης κινήθηκε γύρω από δύο άξονες οι οποίοι ήταν αρχικά το φαινόμενο της τρομοκρατίας και δευτερευόντως οι αυξημένες και ανεξέλεγκτες ροές μετανάστευσης προς την Ε.Ε. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις όμως που προέκυψαν από την διάσκεψη κρίθηκε ότι οι εταίροι δεν εκφράστηκαν ειλικρινώς καθώς δεν εκφράστηκαν οι ανάγκες αλλά και οι επιθυμίες που προκύπτουν από τα δυο ανωτέρω ζητήματα. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε η άποψη των Αράβων εταίρων οι οποίοι αναφέρθηκαν στην αντίφαση των λεγομένων της Ε.Ε. η οποία επιδιώκει μεγαλύτερη ελευθερία στη διακίνηση των εμπορευμάτων στη γεωγραφική περιοχή της Μεσογείου, αλλά από την άλλη πλευρά, επιδιώκουν την αύξηση των περιορισμών στις μετακινήσεις των προσώπων στη γεωγραφική περιοχή της Ευρώπης.

Σημαντικό τροχοπέδη στην εξαγωγή συμπερασμάτων από τη διάσκεψη του 2005 πάνω στο ζήτημα της τρομοκρατίας αποτέλεσε ο καθορισμός της έννοιας της τρομοκρατίας. Η Αλγερία από την πλευρά της προσπάθησε να δώσει ένα στίγμα που δεν θα ξεδιάλυνε τον όρο τρομοκρατία, αλλά θα απέκλειε συγκεκριμένες δραστηριότητες από το να χαρακτηριστούν τρομοκρατικές. Χαρακτηριστικά το μνημόνιο που κυκλοφόρησε στη διάσκεψη του 2005 αναφέρει τα εξής: « Είναι ουσιώδες να διαφοροποιηθεί η τρομοκρατία από την πάλη εναντίον της ξένης κατοχής και την πάλη για την αυτοδιάθεση των λαών», η φράση αυτή παρότι εκφράστηκε μόνο από τους αντιπροσώπους της Αλγερίας θα μπορούσε μελλοντικά να αφορά ακόμη περισσότερες χώρες της Μεσογείου. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι γύρω από το ζήτημα της τρομοκρατίας υπήρξε μια σύμπλευση απόψεων γύρω από τον «Κώδικα Αντιτρομοκρατικής Συμπεριφοράς» για δύο άσπονδους εχθρούς, την

---

²²Gillespie ,R., 2006, Onward but not Upward: The Barcelona Conference of 2005, Mediterranean Politics, vol. 11(2), σελ. 271-278

Παλαιστινιακή Αρχή και τον Ισραήλ. Βέβαια, η σύμπλευση αυτή οφείλεται στο ότι μέσα στον «Κώδικα Αντιτρομοκρατικής Συμπεριφοράς» δεν υπάρχει ένας συμφωνημένος όρος για το τι εστί τρομοκρατία. Το αποτέλεσμα ήταν να μην μπορεί να εφαρμοστεί ο εν λόγω κώδικας ούτε στις περιπτώσεις δράσης της Χαμάς αλλά ούτε και στις περιπτώσεις των επιλεκτικών τρομοκρατικών επιθέσεων του Ισραήλ. Ζητήματα προέκυψαν επίσης γύρω από αναφορές που γίνονταν στο Κώδικα περί των συνόρων του 1967 αλλά και σχετικά με την αντίσταση κατά κατοχικών δυνάμεων. Βέβαια, και οι αλλαγές που αφορούσαν τα ανωτέρω ζητήματα δεν ήταν ικανές να βοηθήσουν τους εταίρους στο να προβούν σε μια κοινή δήλωση η οποία αντικαταστάθηκε τελικά με μια γενική Δήλωση της προεδρίας, η οποία δεν υπογράφηκε από το σύνολο των εταίρων απλά υπήρξε μια γενική συμφωνία ως προς το περιεχόμενο αυτής. Η Δήλωση της Προεδρίας ήταν που έσωσε τα προσχήματα αναφορικά με τις προσδοκίες που υπήρχαν, αφού η αδυναμία ύπαρξης έστω και αυτής της Δήλωσης θα αποτελούσε σημάδι πλήρους αποτυχία της Διάσκεψης. Τέλος, στα αρνητικά της διάσκεψης του 2005 καταλογίζεται ότι δεν έγινε μια επικοδομητική και ουσιώδη απολογιστική διαδικασία για τα 10 χρόνια από την ΔτΒ.

Θα πρέπει επίσης να γίνει αναφορά και στο ότι στη Βαρκελώνη του 2005 τέθηκαν οι βάσεις και υιοθετήθηκε το « Πενταετές Πρόγραμμα Εργασίας» της ΔτΒ. Το ανωτέρω πρόγραμμα αφορά την ειρήνη, την σταθερότητα, την ασφάλεια, την καλή γειτονία, τη δημοκρατία, την αειφόρο ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και τις μεταρρυθμίσεις, την εκπαίδευση, τις πολιτισμικές ανταλλαγές, καθώς και τα θέματα μετανάστευσης και κοινωνικής επανένταξης²³. Η εκτίμηση που προκύπτει από την ανάγνωση του Προγράμματος είναι ότι αποτελεί μια συμφωνία γενικού περιεχομένου η οποία προσομοιάζει περισσότερο σε ένα ευχολόγιο χωρίς να γίνεται καμία σαφή αναφορά στις πιθανές ενέργειες που θα ήταν χρήσιμες για να μειωθεί το οικονομικό χάσμα μεταξύ των εταίρων και των χωρών της Ε.Ε.²⁴. Παράλληλα, έγιναν και αναφορές σε ζητήματα που αφορούν τον δεύτερο πυλώνα της ΔτΒ. Αυτές ήταν η δημιουργία της EMZES το 2010, οι δημοσιονομικές δεσμεύσεις της Ε.Ε. υπέρ των εταίρων από τις μεσογειακές χώρες, καθώς και οι πρόταση για δημιουργία μιας

---

²³ Βλέπε σχετικά

http://europa.eu.int/comm/external_relations/euromed/summit1105/five_years.pdf

²⁴ Τσαρδανίδης, Χ. ., Ξενάκης, Δ., 2005, (επίμ), Αποτίμηση για τα Δέκα Χρόνια Λειτουργίας της Ευρώ-Μεσογειακής Συνεργασίας και των Προοπτικών που Διαγράφονται, Έκθεση του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Αθήνα

περιφερειακής αναπτυξιακής τράπεζας. Η δημιουργία της περιφερειακής αυτής τράπεζας ήταν κάτι που όλοι οι εταίροι από την Μεσόγειο διακαώς επιθυμούσαν. Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σχετικά με το τρίτο πυλώνα η σημαντικότερη εξέλιξη στη διάσκεψη του 2010 ήταν η συνάντηση για την προώθηση της πρωτοβουλίας «Συμμαχία των Πολιτισμών» που αφορούσε την καταπολέμηση του φαινομένου της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Κλείνοντας αυτό το υποκεφάλαιο, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η Διάσκεψη του 2010 φιλοδοξούσε να γίνει «μια ευκαιρία επίσκεψης για τα επιτεύγματα και τις ελλείψεις αυτής της Διαδικασίας κατά την πρώτη δεκαετία της, αλλά και να γεννηθεί μια δέσμευση για το μέλλον» όπως είχε δηλώσει ο Ισπανός διπλωμάτης M. AngelMoratinos²⁵. Δυστυχώς, αυτό δεν επαληθεύτηκε όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από όλα τα ανωτέρω. Δεν υπήρξαν σοβαρές δεσμεύσεις από τους εταίρους, δεν επανεξετάστηκε η παγωμένη από το 2000 Ευρώ-Μεσογειακή Χάρτα, δεν αποτέλεσε αυτή η Διάσκεψη μια διαδικασία ποιοτικής εξέλιξης των περιφερειακών σχέσεων στην περιοχή της Μεσογείου. Δυστυχώς, η Διάσκεψη 10 χρόνια μετά την πρώτη Διάσκεψη της Βαρκελώνης δεν κατάφερε να εκπληρώσει τις προσδοκίες που υπήρχαν σχετικά με την επέτειο των 10 χρόνων αλλά ούτε και τις ανάγκες που υπήρχαν αναφορικά με την περιφερειακή συνεργασία.

2.6 Ο Μηχανισμός FEMIP και το πρόγραμμα MEDA

Με βάση τη Δήλωση της Βαρκελώνης, οι σύνεδροι που συμμετείχαν από τα κράτη συμφώνησαν και είχαν ως κοινή πεποίθηση ότι η τυχόν επιτυχία της ευρώ-μεσογειακής σχέσης θα εξαρτηθεί από τη σημαντική αύξηση της χρηματοδοτικής βοήθειας που θα παρέχει η Ε.Ε. με στόχο την εφαρμογή της ευρώ-μεσογειακής σχέσης. Κύριο χρηματοδοτικό μέσο αυτής της βοήθειας θα αποτελέσει το MEDA, το οποίο θα είναι αρμόδιο για την χρηματοδότηση προγραμμάτων τόσο σε επίπεδο περιφερειακό όσο και σε διμερές²⁶.

²⁵ Moratinos, M. A. Η Ισπανία στη Μεσόγειο», La Vanguardia, 20-11-2005

²⁶ Βλέπε σχετικά στα προγράμματα «the SMAP Environmental Programme», «the Euromed-Heritage Programme», «the Euromed Youth Programme», «Information and Communication Programme»,

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι την Διαδικασία της Βαρκελώνης υποστηρίζει και ο ευρώ-μεσογειακός μηχανισμός επενδύσεων της εταιρικής σχέσης (FEMIP) που υπάγεται στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Ο συγκεκριμένος μηχανισμός έχει ως στόχο την ενθάρρυνση της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα στις χώρες που συμμετέχουν²⁷. Πιο συγκεκριμένα, το FEMIP αποτελεί ένα μέσο το οποίο είναι ικανό να συμπληρώνει τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην περιοχή της Μεσογείου. Παράλληλα, με την χρηματοδότηση προς τα κράτη, παρέχει και τεχνική βοήθεια, περιφερειακές μελέτες και στοχευμένες ενέργειες με επιχειρηματικά κεφάλαια που θα στηρίζουν καινοτόμες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Ο συγκεκριμένος μηχανισμός ιδρύθηκε το 2004 και αποτελεί ένα ταμείο με πολλαπλούς χορηγούς, με πολλαπλές χρήσεις σε αρκετούς τομείς. Για την περίοδο 2014 έως 2020 εστιάζει στους παρακάτω τέσσερις τομείς προτεραιότητας:

- Χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Υποδομές
- Περιβάλλον
- Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου καθώς και χρηματοδότηση της έρευνας/ανάπτυξης και καινοτομίας

Παράλληλα, μπορεί να προκύψει ενισχυμένη χρηματοοικονομική υποστήριξη μέσω των ειδικών κονδυλίων IFI(ImpactFinancialInvestment) που αφορά την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, υπάρχει δυνατότητα επιπλέον χρηματοδότησης μέσω του CAMENA το οποίο προσπαθεί να βοηθήσει τις χώρες μέλη που ανήκουν στην Μεσόγειο να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή.

Ο μηχανισμός FEMIP έχει δώσει μέχρι το έτος 2015 1,4 δισεκατομμύρια ευρώ σε δάνεια που υπογράφηκαν για 12 επιχειρηματικά σχέδια και 750 εκατομμύρια ευρώ που εκταμιεύθηκαν με σκοπό την άμεση χρηματοδότηση. Πάνω από το 30% των χρημάτων που δόθηκαν ήταν για τις δράσεις που αφορούν το κλίμα σε τομείς όπως είναι οι μεταφορές και η διαχείριση των υδάτων. Επίσης, 175 εκατομμύρια δόθηκαν για την στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω πιστωτικών γραμμών σε

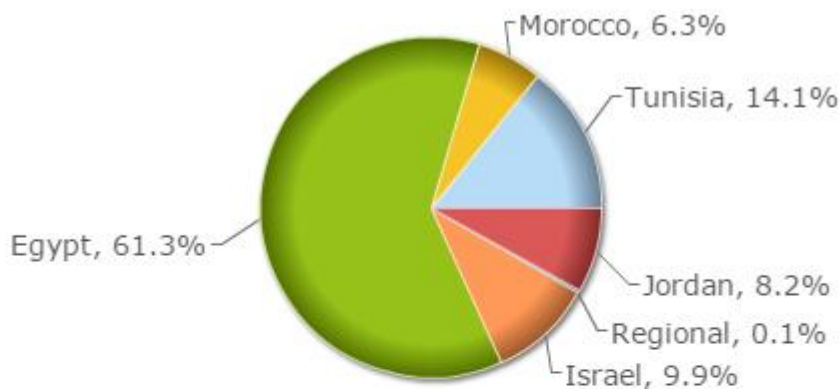

«Training of Public Administration», «Support to the Water Information System», και στο διμερές επίπεδο τα προγράμματα: «Structural Adjustment Programmes in Morocco, Tunisia and Jordan», «Syrian-Europe Business Centre», «the Social Fund for Employment Creation in Egypt», «Rural Development in Morocco»

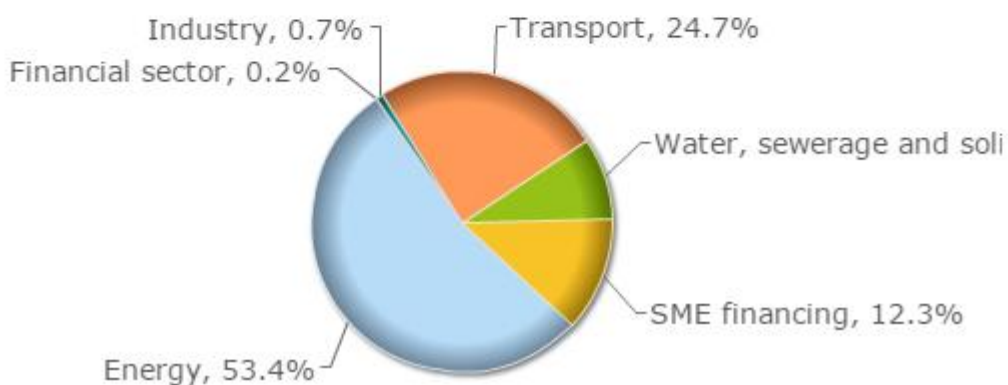
²⁷ Βλέπε σχετικά <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Arx0001>

χώρες όπως η Αίγυπτος, η Τунησία και το Μαρόκο²⁸. Τα παρακάτω γραφήματα περιγράφουν τις δραστηριότητες που χρηματοδοτήθηκαν καθώς και τις χώρες που έλαβαν χρηματοδοτική βοήθεια.

EIB activities by country in 2015

Signatures by sector in 2015

Πηγή: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Σχετικά με το πρόγραμμα MEDA θα πρέπει να αναφέρουμε ότι έχει θέσει ως στόχο να εφαρμόσει μέτρα συνεργασίας τα οποία θα είναι ικανά να βοηθήσουν τρίτες μεσογειακές χώρες έτσι ώστε να καταφέρουν να προωθήσουν μεταρρυθμίσεις των οικονομικών αλλά και κοινωνικών δομών τους, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης τόσο σε κοινωνικό όσο και σε περιβαλλοντικό επίπεδο. Όπως ήδη έχει αναφερθεί το πρόγραμμα MEDA αποτελεί το βασικό μέσο χρηματοδότησης της ευρώ-μεσογειακής εταιρικής σχέσης. Το

²⁸ Βλέπε σχετικά <http://www.eib.europa.eu/infocentre/publications/all/femip-trust-fund.htm>

συγκεκριμένο πρόγραμμα θεσπίστηκε το 1996 (MEDA 1) και τροποποιήθηκε το 2001 (MEDA 2).

Το πρόγραμμα MEDA δίνει τη δυνατότητα στην Ε.Ε. να δίνει χρηματοδοτική αλλά και παράλληλα τεχνική βοήθεια σε χώρες της νοτίου Μεσογείου. Οι χώρες που λαμβάνουν χρηματοδοτική αλλά και τεχνική βοήθεια είναι οι εξής: Αλγερία, Κύπρος, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Μάλτα, Μαρόκο, Συρία, Παλαιστινιακά Εδάφη, Τυνησία και Τουρκία. Το πρόγραμμα MEDA μπορεί να αντικαταστήσει διάφορα διμερή προγράμματα χρηματοδότησης που ίσχυαν στη Μεσόγειο και παράλληλα εμπνέεται από προγράμματα όπως το PHARE²⁹ και το TACIS.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι παρεμβάσεις του προγράμματος MEDA θέτουν ως στόχο την υλοποίηση των στόχων της ευρώ-μεσογειακής εταιρικής σχέσης στους παρακάτω τρεις τομείς:

- Ενίσχυση της πολιτικής σταθερότητας και της δημοκρατίας
- Την δημιουργία μιας ευρώ-μεσογειακής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών
- Την ανάπτυξη της οικονομικής και κοινωνικής συνεργασίας λαμβάνοντας υπόψη την ανθρωπιστική και πολιτιστική διάσταση

Δεν θα πρέπει να παραλείπεται και η βοήθεια του προγράμματος στην οικονομική μετάβαση των τρίτων μεσογειακών χωρών που αφορά την ευρώ-μεσογειακή ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις παρακάτω δραστηριότητες:

- υποστήριξη στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- άνοιγμα των αγορών
- ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων, της βιομηχανικής συνεργασίας και των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των διαφόρων εταίρων
- αναβάθμιση των οικονομικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών και φορολογικών συστημάτων

---

²⁹ Βλέπε σχετικά <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/e50004.htm>

- παγιοποίηση των μεγάλων οικονομικών ισορροπιών και δημιουργία του κατάλληλου οικονομικού περιβάλλοντος για την επιτάχυνση της ανάπτυξης (υποστήριξη στη διαρθρωτική προσαρμογή).

Παράλληλα, υποστηρίζει την αειφόρο κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη μέσω των παρακάτω δραστηριοτήτων:

- τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και του πληθυσμού στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή της ανάπτυξης
- τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική στέγη, υδροδότηση κ.λπ.)
- την εναρμονισμένη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού κόσμου, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής ανάπτυξης
- την ενίσχυση της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου
- την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος
- την αναβάθμιση των οικονομικών υποδομών, ιδίως στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και της κοινωνίας της πληροφορίας
- την προώθηση των ανταλλαγών νέων και της πολιτιστικής συνεργασίας
- την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων (επαγγελματική κατάρτιση, βελτίωση της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας).

Τέλος, υποστηρίζει την περιφερειακή, υποπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία μέσω των παρακάτω δραστηριοτήτων:

- τη δημιουργία και την ανάπτυξη υποδομών περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των τρίτων μεσογειακών χωρών και μεταξύ αυτών των χωρών, της Ένωσης και των κρατών μελών
- τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για τις περιφερειακές συναλλαγές στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας

- τις ανταλλαγές μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών της Κοινότητας και των τρίτων μεσογειακών χωρών, στο πλαίσιο της αποκεντρωμένης συνεργασίας, μέσω της δημιουργίας δικτύου παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών (πανεπιστήμια, τοπικοί σύλλογοι, ενώσεις, συνδικάτα, μέσα μαζικής ενημέρωσης, επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.λπ.)³⁰.

Το πρόγραμμα MEDA με στόχο πάντα να επιτευχθούν όλα τα ανωτέρω έχει διαθέσει 5.350 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000-2006. Οι ενέργειες που χρηματοδοτούνται κάτω από το συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορούν να λάβουν την μορφή τεχνικής βοήθειας, κατάρτισης, ανάπτυξης των οργανισμών, πληροφόρησης, σεμιναρίων, σπουδών, σχεδίων επενδύσεων και τέλος δράσεων που θέτουν ως στόχο να προβάλλουν τον κοινοτικό χαρακτήρα που μπορεί να λάβει αυτή η βοήθεια. Οι χρηματοδοτήσεις του προγράμματος λαμβάνουν τις παρακάτω μορφές:

- μη επιστρεπτέας βοήθειας που διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η οποία χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση ή τη συγχρηματοδότηση δραστηριοτήτων, σχεδίων ή προγραμμάτων που συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των στόχων του προγράμματος MEDA
- κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου που χορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE) και η διαχείριση των οποίων γίνεται από την ίδια για την ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα, ιδίως του χρηματοοικονομικού τομέα
- επιδοτήσεων επιτοκίου για τα δάνεια της ETE, στο πλαίσιο της συνεργασίας στον τομέα του περιβάλλοντος, ενώ το ποσοστό της επιδότησης επιτοκίου δεν υπερβαίνει το 3%³¹.

Μέσω της ανωτέρω κοινοτικής βοήθειας γίνεται η κάλυψη δαπανών που αφορούν την εισαγωγή εμπορευμάτων και υπηρεσιών καθώς επίσης και τοπικές δαπάνες που αποτελούν απαραίτητο κομμάτι για την εφαρμογή των σχεδίων και των

³⁰ Βλέπε σχετικά <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:r15006>

³¹ Ο.π.

προγραμμάτων. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι εξαιρούνται από την ανωτέρω χρηματοδότηση φόροι, δασμοί και λοιπές επιβαρύνσεις.

2.7 Η Ευρώ-μεσογειακή Χάρτα

Η ευρώ-μεσογειακή Χάρτα θα πρέπει να αναφέρουμε ότι αποτελεί μια προσπάθεια χρόνων. Η πρώτη εκτίμηση για το τι θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει η Χάρτα έγινε στο πλαίσιο της τρίτης ευρώ-μεσογειακής Διάσκεψης που έλαβε χώρα στην Στουτγάρδη το 1999. Από εκείνη τη στιγμή και ύστερα οι εξελίξεις που έλαβαν χώρα στη Μέση Ανατολή καθώς και οι γενικότερες εξελίξεις κατέστησαν ανέφικτη την υπογραφή αλλά και την υιοθέτηση της Χάρτας. Παρόλα αυτά στην επόμενη συνάντηση των Υπουργών εξωτερικών που έλαβε χώρα στη Μασσαλία το 2000 οι εταίροι από τις εκάστοτε χώρες δεσμεύτηκαν στο να συνεχίσουν την επιδίωξη της υλοποίησης της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας μέχρι τη στιγμή που θα προκύψει η κατάλληλα συγκυρία που θα βοηθήσει στην υιοθέτηση και εφαρμογή ενός τέτοιου πλαισίου που θα αφορά την περιφερειακή ασφάλεια.

Ξεπερνώντας τις αβεβαιότητες που προέκυψαν στην πορεία αλλά και την υιοθέτηση της Χάρτας οι σύνεδροι κατέστησαν σαφές ότι η Χάρτα θα πρέπει να αποτελεί ένα πολιτικά και όχι νομικά δεσμευτικό κείμενο. Παράλληλα συμφωνήθηκε ότι για το σύνολο των αποφάσεων, των κοινών δράσεων αλλά και για την λήψη μέτρων και τη λειτουργία των μηχανισμών θα πρέπει να υπάρχει ομοφωνία. Επίσης η Χάρτα οφείλει να αναγνωρίζει τον αδιαίρετο χαρακτήρα της ασφάλειας στην Ευρώπη και την Μεσόγειο κάνοντας εισαγωγή της έννοιας της συλλογική/συνεργατικής ασφάλειας. Επίσης ήταν κοινό κτήμα ότι δεν θα πρέπει να γίνει καμία ανάμιξη στην διευθέτηση που αφορά την εξέλιξη των περιφερειακών συγκρούσεων³².

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η Χάρτα δεσμεύεται να ενθαρρύνει του εταίρους των εκάστοτε χωρών, τόσο να αποδεχτούν όσο και να συνυπογράψουν τις ανάλογες διεθνείς συμβάσεις με στόχο την καλλιέργεια ενός κλίματος περιφερειακής συνεργασίας το οποίο θα είναι ικανό να διατηρήσει την ειρήνη στην περιοχή. Επίσης ειδικές ομάδες εργασίας οφείλουν να εντοπίζουν και να εξετάσουν τυχόν λύσεις που

³²Συμπεράσματα Τρίτης Ευρω-Μεσογειακής Διάσκεψης, Στουτγάρδη, 15/16-4/1999

μπορεί να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των υπαρκτών αλλά και μελλοντικών κινδύνων αποσταθεροποίησης στο σύνολο της περιφέρειας. Παράλληλα θα πρέπει να δημιουργηθούν ομάδες δράσης αλλά και ειδικά σχήματα που θα σχετίζονται με τη διαβούλευση για κάθε ζήτημα που προκύπτει ξεχωριστά, με στόχο όλοι οι εμπλεκόμενοι αλλά και οι ενδιαφερόμενοι να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν. Η Χάρτα θα πρέπει να δίνει το απαραίτητο πλαίσιο όπου μέσα από αυτό θα γίνεται η διαχείριση της περιφερειακής ασφάλειας και μέσω του οποίου οι εταίροι θα έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν με τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα τις πολυδιάστατες προκλήσεις στον τομέα της διεθνούς ασφάλειας, της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της διακίνησης ναρκωτικών και της παράνομης μετανάστευσης καθώς και της μείωσης των εξοπλισμών και τον περιορισμός της διασποράς αυτών.

Προχωρώντας θα πρέπει να αναφέρουμε ότι 20 χρόνια μετά την έναρξη της Διαδικασίας της Βαρκελώνης και αρκετά περισσότερα χρόνια από την εισαγωγή της πρώτης σφαιρικής μεσογειακή πολιτική είναι προφανές ότι η Ε.Ε. πρέπει να επιδιώξει να έχει μεγαλύτερη και καλύτερη προβολή στόχων στην περιοχή της Μεσογείου. Κάτω από αυτό το πλαίσιο η Χάρτα θα πρέπει να λειτουργήσει ως ένας μηχανισμός λειτουργικός που θα είναι ικανός να παρέχει την περιφερειακή ασφάλεια. Θα πρέπει να επισημάνουμε ως σημαντικό το γεγονός ότι το περιεχόμενο της Χάρτας δεν θα αφορά τις υφιστάμενες περιφερειακές διαμάχες καθιστώντας έτσι τη Χάρτα ως ένα πλαίσιο/μέσο διαχείρισης των σχέσεων για τη διατήρηση της περιφερειακής σταθερότητας. Παράλληλα όμως θα πρέπει να ενισχύεται και η δράση ειδικών επιτροπών επιφορτισμένων για τη επίλυση τυχών κρίσεων. Μια ιδιαίτερη πρόβλεψη θα μπορούσε να αφορά την ενασχόληση τέτοιων επιτροπών με ειρηνευτικά προγράμματα που θα σχετίζονται με την επίλυση διενέξεων για παράδειγμα στη Μέση Ανατολή, την Κύπρο και τη Δυτική Σαχάρα³³.

Κλείνοντας αυτό το υποκεφάλαιο, θα πρέπει να αναφέρουμε αν ο πραγματικός στόχος όλων των μεσογειακών και ευρωπαϊκών κρατών είναι να δημιουργηθεί μια «γειτονιά» ειρήνης γύρω από τον ευρώ-μεσογειακό χώρο και αν θα πρέπει να υπάρξει ενίσχυση και ανάπτυξη παρόμοιων τύπων διόρασης μεταξύ των κρατών που απαρτίζουν τον ευρώ-μεσογειακό χώρο. Τέτοιες διαδικασίες είναι που προσφέρουν

³³ Ξενάκης, Δ. και C. Stephen, 2008, Ασφάλεια & Στρατηγική Συνεργασία στη Μεσόγειο: οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Πρόληψη Συγκρούσεων, ΕΛΙΑΜΕΠ, PolicyPaper, n.11, σελ.40

ευκαιρίες για την υιοθέτηση ουσιαστικών μέτρων συνεργασίας σε θέματα ασφάλειας. Μέσα από τέτοιες οδούς μπορούμε να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα ασφάλειας και συνεργασίας που θα είναι ικανή να διαφυλάξει και να διατηρήσει την σταθερότητα και την ειρήνη στην Μεσόγειο.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας της Ε.Ε.

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας(ΚΠΑΑ) αποτελεί τη σημαντικότερη προσπάθεια για μια κοινή πολιτική γύρω από ζητήματα άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε. Επίσης αποτελεί την μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας καθώς επίσης και τον επιχειρησιακό βραχίονα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας ΚΕΠΠΑ. Μέσα από το πλαίσιο που θέτει η ΚΠΑΑ, η Ε.Ε. λαμβάνει αποφάσεις για θέματα σχετικά με την ανάπτυξη αποστολών διαχείρισης κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα. Οι αποφάσεις αυτές είναι ικανές να συμβάλλουν στην επίτευξη των ευρύτερων στόχων της ΚΕΠΠΑ³⁴.

Έχει ιδιαίτερη σημασία να αναφέρουμε ότι έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η Δυτικό-Ευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) αποτελούσε το ένα και μοναδικό πλαίσιο κάτω από το οποίο οι ευρωπαϊκές χώρες μπορούσαν να συνεργαστούν στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Σταδιακά και παράλληλα με τις ενωσιακές διαδικασίες στην Ευρώπη, η ΔΕΕ εξελίχθηκε στον αμυντικό βραχίονα της Ε.Ε. και στο πέρασμα των χρόνων όλες οι δραστηριότητες της ΔΕΕ απορροφήθηκαν από την Ε.Ε.

Μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992 και της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1997 η Ε.Ε. έθεσε τις πρώτες βάσεις για τη δημιουργία και την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής με στόχο τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής που θα είχε τις δυνατότητες στο μέλλον να οδηγήσει και σε

---

³⁴Whitman R. & A. Juncos, 2009, The Lisbon Treaty and the Foreign, Security and Defence Policy: Reforms, Implementation and the Consequences of (non-) Ratification, European Foreign Affairs Review, vol.14,σελ. 25-46

κοινή άμυνα μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε. Μέσω της Συνθήκης του Άμστερνταμ θα γίνει για πρώτη φορά η εξειδίκευση των αποστολών οι οποίες θα έχουν χαρακτηριστικά ασφάλειας και άμυνας όπως η ΚΠΑΑ. Οι αποστολές αυτές για τις οποίες γίνεται πρόβλεψη στην Συνθήκη του Άμστερνταμ είναι τα λεγόμενα «καθήκοντα Petersberg». Πιο συγκεκριμένα, ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης καθώς και αποστολές διατήρησης της ειρήνης και επεμβάσεις μάχιμων δυνάμεων που στόχο θα είχαν τη διαχείριση κρίσεων. Μια ακόμη σημαντική στιγμή αναφορικά με την κοινή άμυνα και ασφάλεια της Ευρώπης αποτελεί η γάλλο-βρετανική συνάντηση κορυφής του St. Malo 1998. Στην συγκεκριμένη συνάντηση κορυφής συμφωνήθηκε μεταξύ των δύο ανωτέρω κρατών μελών η ανάπτυξη αυτόνομης δράσης στους τομείς της άμυνας και ασφάλειας εκ μέρους της Ε.Ε. που θα στηριζόταν σε αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις.

Μέσω της Συνθήκης της Λισσαβόνας είναι που θα υιοθετηθούν καινοτόμες διατάξεις που θα καταφέρουν να διευρύνουν αλλά και να ενισχύσουν τη δυνατότητα των κρατών μελών σχετικά με τη συνεργασία στον αμυντικό τομέα. Κάτω από το ανωτέρω πλαίσιο γίνεται πρόβλεψη για δυνατότητα θεσμοθέτησης μιας «μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας» μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. που πληρούν ορισμένα κριτήρια και έχουν τη δυνατότητα στρατιωτικών επιχειρήσεων³⁵.

Τέλος, για πρώτη φορά μετά το 2008 και τη Συνθήκη της Λισσαβόνας τα ζητήματα της άμυνας και ασφάλειας συζητήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 2013. Η συζήτηση εκτυλίχθηκε γύρω από τις θεματικές:

- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ΚΠΑΑ
- Προώθηση της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων της Ε.Ε.
- Ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας

Η πιο πρόσφατη εξέλιξη που σχετίζεται με την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια είναι η παρουσίαση της Παγκόσμιας Στρατηγικής της Ε.Ε. επί θεμάτων Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας³⁶ στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου του 2016. Η ανωτέρω Στρατηγική είναι που αποτύπωσε τις συνέπειες που έχουν επέλθει από τις αλλαγές στο παγκόσμιο περιβάλλον ασφάλειας καθώς και τις προκλήσεις που ανακύπτουν από αυτές τις αλλαγές για την Ε.Ε. Σχετικά με τα ζητήματα άμυνας και

³⁵ Ο.π. Whitman R. & A. Juncos, 2009,

³⁶ Βλέπε σχετικά <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/kpaa.html>

ασφάλειας η Στρατηγική επισημαίνει την ανάγκη για ενδυνάμωση της αυτόνομης παρουσίας και δράσης της Ε.Ε. στη διεθνή σκηνή. Σχετικά με την ΚΠΑΑ αναφέρει ότι θα πρέπει να προωθηθεί η ισόρροπη χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων για την καλύτερη διαχείριση κρίσεων κάτω από το πλαίσιο μια συνολικής προσέγγισης από μεριάς της Ε.Ε. Παράλληλα, στην Στρατηγική γίνεται ειδική μνεία σε πρωτοβουλία η οποία θα σχετίζεται με την παροχή υλικής βοήθειας και συνδρομής με στόχο να γίνουν λειτουργικότερες οι δομές ασφάλειας τρίτων χωρών, γεγονός που ενισχύει την καλή γειτονία με τα όμορα κράτη της Ε.Ε.

3.2 Οι Μεσογειακές πτυχές της Ευρωπαϊκής πολιτικής Γειτονίας

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ) έκανε την επίσημη παρουσίαση της στη Σύνοδο της ευρώ-μεσογειακής συνεργασίας στο Δουβλίνο τον Μάιο του 2004 και πρότεινε την συμμετοχή των τρίτων μεσογειακών εταίρων στην νέα αυτή πρωτοβουλία. Η δήλωση του Gunter Verheugen ο οποίος ήταν ο αρμόδιος Επίτροπος για την Διεύρυνση και την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας είναι χαρακτηριστική «*Σήμερα προτείνουμε την ενίσχυση των δεσμών που μας συνδέουν με αυτές τις χώρες εταίρους, μέσω μιας νέας σειράς νέων μορφών συνεργασίας και βοήθειας. Αυτό που θέλουμε είναι να τους δώσουμε ένα πραγματικό μερίδιο στην διεύρυνση της Ε.Ε., έτσι ώστε να μπορέσουν και αυτοί να αναπτυχθούν και να ευημερήσουν. Η Ευρώπη, ως σύνολο, έχει κάθε συμφέρον να περιβάλλεται από καλά διακυβερνώμενες χώρες, οι οποίες προσφέρουν νέες προοπτικές για την δημοκρατία και την οικονομική ανάπτυξη.*»³⁷ Η συγκεκριμένη ανακοίνωση αρχικά προκάλεσε ανησυχία ανάμεσα στους μεσογειακούς εταίρους της Ε.Ε. Αυτό συνέβη γιατί γεννήθηκαν ερωτηματικά σχετικά με το αν αυτή η νέα πολιτική θα αντικαθιστούσε την ευρώ-μεσογειακή συνεργασία ή αν θα συνυπήρχαν οι δυο αυτές πολιτικές.

---

³⁷ Βλέπε σχετικά « Μετά τη διεύρυνση: Η επιτροπή δίνει νέα ώθηση στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας », Βρυξέλλες, 2004, στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/632&format=HTML&aged=0&language>

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η ΕΠΓ παρουσιάστηκε αρχικά μέσα από το κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είχε τον τίτλο «Ευρύτερη Ευρώπη – Νέα Γειτονία: Το Νέο Πλαίσιο για τις Σχέσεις με τους Ανατολικούς και Νότιους Γείτονες»³⁸. Το σχέδιο αυτό που εγκρίθηκε και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε στην ουσία την ευκαιρία στις χώρες που συνορεύουν με χώρες τις Ε.Ε. να επεκτείνουν την οικονομική συνεργασία τους με τις χώρες της Ε.Ε. αλλά και να προχωρήσουν σε βάθος χρόνου πάνω στα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Ίσως το πιο σημαντικό κομμάτι στη ΕΠΓ να αποτελούν τα «σχέδια δράσης» τα οποία είναι υπεύθυνα για τη ρύθμιση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών που προβλέπει η ΕΠΓ. Τα «σχέδια δράσης» βασίζονται πάνω σε κοινές αξίες ανάμεσα στην Ε.Ε. και τις χώρες που συμμετέχουν. Τέτοιες αξίες είναι ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ο σεβασμός των μειονοτήτων και του κράτους δικαίου. Παράλληλα, βασίζονται και σε κοινές πρακτικές όπως είναι η χρηστή διακυβέρνηση, οι καλές σχέσεις γειτονίας, η φιλελεύθερη οικονομία καθώς και η αειφόρος ανάπτυξη. Η χρηματοδότηση της Ε.Ε. προς τις συμμετέχουσες τρίτες χώρες θα εξαρτηθεί από το αν θα καταφέρουν να τηρήσουν τους όρους. Μέσω της τήρησης θα υπάρξει άμεση χρηματοδότηση αλλά και τεχνική υποστήριξη. Στην περίπτωση που δεν θα υπάρξει άμεση ανταπόκριση από τις τρίτες χώρες προφανώς και η στήριξη της Ε.Ε. προς αυτές τις χώρες δεν θα είναι ένθερμη και ουσιώδης. Στην περίπτωση της ΕΠΓ και των «σχεδίων δράσης» η χρηματοδότηση και η τεχνική βοήθεια λειτουργούν ως μοχλοί πίεσης για την προώθηση σημαντικών μεταρρυθμίσεων τόσο πολιτικού όσο και οικονομικού περιεχομένου³⁹.

Η Ε.Ε. μέσω της ΕΠΓ καταφέρνει να προσφέρει στους γείτονες της μια προνομιακή σχέση η οποία θεμελιώνεται πάνω σε μια αμοιβαία προσήλωση σε κοινές αξίες. Το 2011 η Ε.Ε. μπήκε σε μια διαδικασία ανασκόπησης της ΕΠΓ λαμβάνοντας υπόψη και ανακατατάξεις που προέκυψαν στις αραβικές χώρες. Μέσα από την ανασκόπηση προέκυψε ότι θα πρέπει να ενισχυθεί η εστίαση της Ε.Ε. στην προώθηση μια καλά ριζωμένης και βιώσιμης δημοκρατίας και μιας οικονομικής

---

38 Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Wider Europe - Neighborhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, 2003, COM(2003) 393.

39 Smith, M, 1998, The Use of Political Conditionality in the EU's Relations with Third Countries: How Effective?, *EFAR*, Vol. 3

ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Μέσα στα ανωτέρω πλαίσια περιλαμβάνονται οι ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς, η δικαστική ανεξαρτησία, ο δημοκρατικός έλεγχος των ενόπλων δυνάμεων και ελευθερίας της έκφρασης, του συνέρχεσθε και του συνεταιρίζεσθαι. Επίσης, η Ε.Ε. τόνισε τον ρόλο που θα πρέπει να διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών στην ανωτέρω διαδικασία και εισήγαγε την αρχή «περισσότερα για περισσότερα.» Σύμφωνα με την ανωτέρω αρχή, η Ε.Ε. δύναται να αναπτύξει ισχυρότερες εταιρικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες που σημειώνουν μεγαλύτερη πρόοδο προς την κατεύθυνση της δημοκρατικής μεταρρύθμισης.

Παράλληλα, η ΕΠΓ θέτει ως στόχο να ενθαρρύνει μέσω της ανάπτυξης της διασυνοριακής συνεργασίας κι άλλες παρόμοιες προσπάθειες. Τέτοιες προσπάθειες είναι τα περιφερειακά σχήματα και οι υποπεριφερειακές πρωτοβουλίες συνεργασίας, όπως το Συμβούλιο Οικονομικής Συνεργασίας της Μαύρης Θάλασσας, η Συμφωνία του Agadir, η Αραβική Ένωση του Μαγκρέμπ, και η Ευρωπαϊκή Μεσογειακή Συνεργασία(ΕΜΣ). Αναφορικά με την ΕΜΣ, η ΕΠΓ πρέπει να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να κάνουν πλήρη εκμετάλλευση των οφελών της ΕΜΣ μέσω της ανάπτυξης των υποδομών, των διασυνδέσεων αλλά και να αναπτύξουν νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ τους.

Κλείνοντας, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η διήμερη λογική που διακατέχει την ΕΠΓ θα περιορίσει αισθητά την περιφερειακή λογική της ΔτΒ αν και βέβαια η ΕΠΓ θα γίνει εφαρμόσιμη μέσω των Ευρώ-Μεσογειακών Συμφωνιών Σύνδεσης., γεγονός που σημαίνει ότι η διαχείριση των σχέσεων μεταξύ της Ε.Ε. και των τρίτων χωρών της γύρω περιοχής θα παραμείνουν στη Γενική Διεύθυνση για τη Μεσόγειο και την Μέση Ανατολή, με την πιθανότητα στο μέλλον στο πλαίσιο της ΕΠΓ η ανωτέρω Διεύθυνση να λειτουργήσει σε διήμερες επίπεδο. Επίσης, οι χρηματοδοτήσεις θα συνεχίσουν να πηγάζουν μέσω του MEDA και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων καθώς και από European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI)⁴⁰. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τον Μάρτιο του 2015 η Επιτροπή και Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης ξεκίνησαν μια διαδικασία διαβούλευσης σχετικά με την επανεξέταση της ΕΠΓ. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επανεξέτασης επιδιώκεται η

⁴⁰Edwards G. & E. Philippart, The Euro-Mediterranean partnership: Fragmentation and reconstruction, European Foreign Affairs Review, vol.2, σελ 465-489

προσαρμογή των εργαλείων της ΕΠΓ με στόχο να λαμβάνονται υπόψη καλύτερα οι ιδιαίτερες προσδοκίες των χωρών εταίρων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούλιο του 2015 ενέκρινε τη διαδικασία επανεξέτασης και επεσήμανε την ανάγκη για μια ΕΠΓ με πιο στρατηγική προσέγγιση, πιο συγκεντρωμένη, πιο ευέλικτη και πιο συνεκτική.

3.3 Το Ευρωπαϊκό Μηχανισμός Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI)

Ο ENPI αποτελεί το χρηματοδοτικό μέσο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας και απευθύνεται στις χώρες που αποτελούν εταίρους της ΕΠΓ καθώς και τη Ρωσία. Παρέχει συγχρηματοδότηση στις διαδικασίες που αφορούν την ενίσχυση της διακυβέρνησης και της δίκαιης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα, υποστηρίζει ενεργά τη διασυνοριακή και περιφερειακή συνεργασία και την σταδιακή οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν και της Ε.Ε. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 17 Δεκεμβρίου του 2015 και θα διαρκέσει μέχρι το 2020. Στον παρακάτω χάρτη μπορούμε να δούμε τις χώρες που θα συνεργαστούν κάτω από το συγκεκριμένο πρόγραμμα⁴¹.

---

⁴¹Smith K., 2005, The outsiders: the European neighborhood policy, International Affairs, Vol.81(4),σελ. 757-773

MAP OF THE COOPERATION AREA

- Eligible regions ■
- Adjoining ■
- Major centers ■

Αναφορικά με του στόχους του ΕΝΠΙ πρέπει να αναφέρουμε ότι υποστηρίζει την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας και την προοπτική δημιουργίας μιας ζώνης ευημερίας αλλά και σχέσεων καλής γειτονίας με τις χώρες που συμμετέχουν στην ΕΠΓ καθώς και τη Ρωσία. Ο ΕΝΠΙ αποτελεί μια μορφή συμπληρωματικής συγχρηματοδότησης των δράσεων που λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια των εταιρικών σχέσεων τρίτων χωρών με την Επιτροπή.

Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ο ΕΝΠΙ υποστηρίζει τα παρακάτω:

- Πολιτικές μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με τη δημιουργία και την προσαρμογή των κατάλληλων θεσμικών και διοικητικών ικανοτήτων, τη χρηστή διακυβέρνηση, το κράτος δικαίου, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, τον πολυπολιτισμικό διάλογο και την καταπολέμησης της απάτης, της διαφθοράς, του οργανωμένου εγκλήματος και την τρομοκρατία.
- Οικονομικές μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη, την οικονομία της αγοράς, την εντατικοποίηση του εμπορίου και την κανονιστική προσέγγιση με την Ε.Ε. στους τομείς όπου υπάρχει κοινό

συμφέρον, καθώς και την προοπτική της οικονομικής ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς.

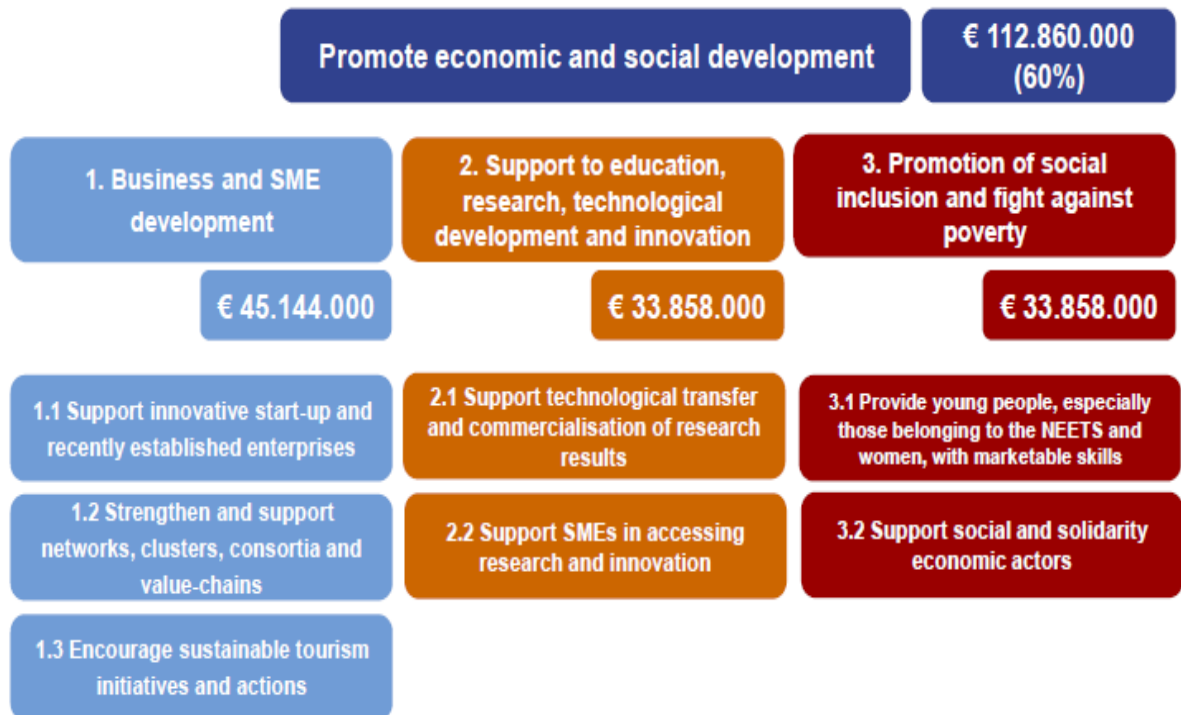
- Κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με την ολοκλήρωση, την απασχόληση, τη μη διακριτική μεταχείριση και την καταπολέμηση της φτώχειας.
- Τομεακή συνεργασία που επικεντρώνεται κυρίως στους τομείς όπου υπάρχει κοινό συμφέρον όπως είναι το περιβάλλον, η βιώσιμη ανάπτυξη, η ενέργεια, οι μεταφορές, οι τηλεπικοινωνίες, η υγεία, η επισιτιστική ασφάλεια, η εκπαίδευση, η κατάρτιση καθώς και η έρευνα και η καινοτομία.
- Περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη καθώς και περιφερειακή και υποπεριφερειακή ολοκλήρωση.
- Τέλος, τη συμμετοχή σε κοινοτικά προγράμματα και κοινοτικούς οργανισμούς⁴².

Τα μέτρα που μπορούν να στηριχθούν από τον ENPI σχετίζονται κυρίως με την υλοποίηση προγραμμάτων και έργων, την τεχνική συνδρομή και τη διοικητική συνεργασία, όπως είναι η αποστολή εμπειρογνώμων. Επίσης, μπορεί να σχετίζονται με επενδύσεις και χρηματοδότηση έργων μικρής κλίμακας, εφαρμογή τομεακών και μακροοικονομικών πολιτική. Τέλος, μπορεί να συνεισφέρει στα κεφάλαια που διατίθενται στην Κοινότητα, τα κράτη μέλη αλλά και ενδιάμεσους χρηματοδότες όπως είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων καθώς και σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς. Πάντοτε βέβαια υπάρχει η δυνατότητα αναστολής της παροχής βοήθειας στις περιπτώσεις όπου εντοπίζεται ότι δεν τηρούνται οι αρχές που διέπουν την Ε.Ε. και τις σχέσεις της με τους εταίρους. Αναφορικά με τον προϋπολογισμό του προγράμματος πρέπει να επισημανθεί ότι περίπου 209 εκατομμύρια ευρώ έχουν χορηγηθεί από την Ε.Ε. για την χρονική περίοδο 2014-2020. Σύμφωνα πάντα με το έγγραφο προγραμματισμού το ένα πέμπτο των κονδυλίων θα κατευθυνθεί στην διασυνοριακή συνεργασία στο πλαίσιο του συνολικού προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας. Στα παρακάτω γραφήματα μπορούμε να διαπιστώσουμε το που θα κατευθυνθούν τα κεφάλαια του ανωτέρω προγράμματος χρηματοδότησης⁴³.

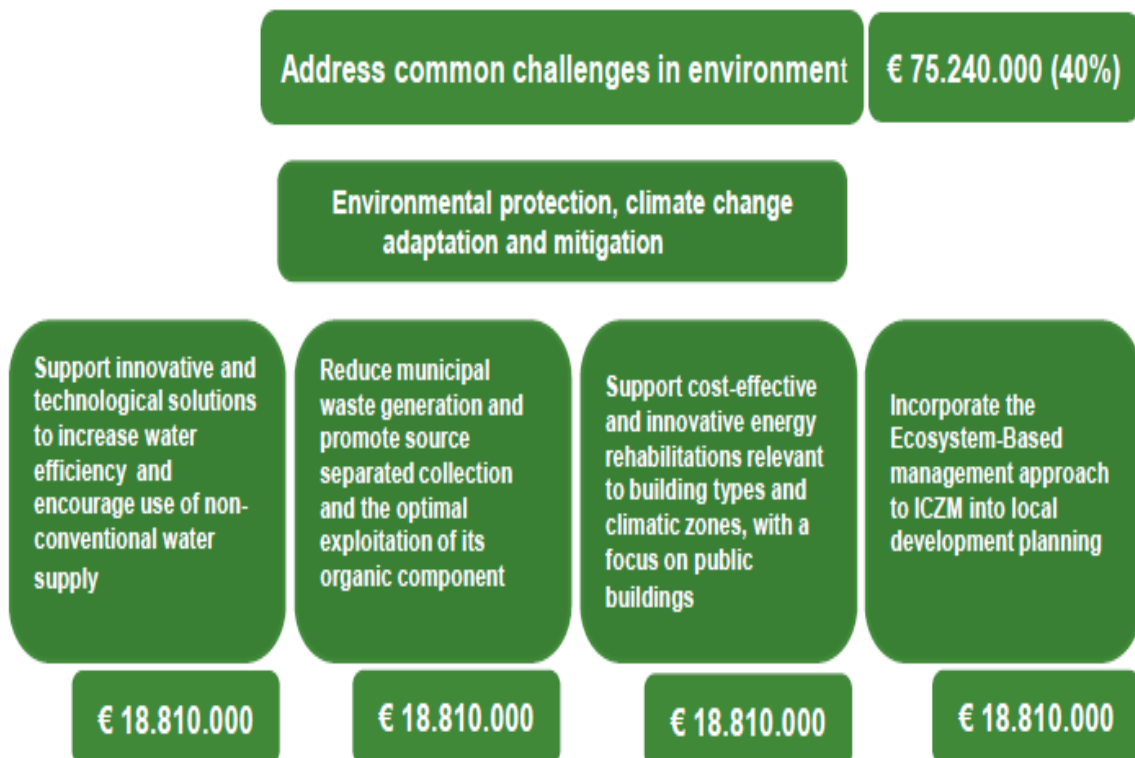
⁴²Reynaert V., 2011, Explaining EU aid allocation in the Mediterranean: A fuzzy-set qualitative comparative analysis, *Mediterranean Politics*, Vol. 16(3),σελ. 405-426

⁴³ Ο.π. Reynaert V., 2011

ENI CBC MED - Strategy / Budget 2014 – 2020 Overview (1/2)

ENI CBC MED - Strategy / Budget 2014 – 2020 Overview (2/2)

Κλείνοντας, πρέπει να επισημανθεί ότι η διαχείριση βαραίνει την Επιτροπή η οποία επικουρείται από μια επιτροπή και έχει τη δυνατότητα να αξιολογεί τακτικά την εφαρμογή του ENPI.

3.4 Η Κοινή Εμπορική Πολιτική και η Θεσμική της διάσταση

Αρχικά, πρέπει να αναφέρουμε ότι τα κράτη μέλη που απάρτιζαν την Ε.Κ. δημιούργησαν μια τελωνειακή ένωση κάτω από το πλαίσιο της Ε.Κ. Μέσα στην τελωνειακή ένωση υπήρχε ειδική αναφορά στο καθεστώς εισαγωγής που αφορούσε τις εισαγωγές από τρίτες χώρες. Μέσω του ειδικού καθεστώτος εισαγωγής βασίστηκε ένα κοινό εξωτερικό δασμολόγιο που διαμόρφωσε μια κοινή εμπορική πολιτική, αφού το κοινό δασμολόγιο εφαρμοζόταν από όλα τα κράτη μέλη ενιαία και ομοιόμορφα. Η πραγματοποίηση λοιπόν της τελωνειακής ένωσης θα λάβει χώρα το 1968 και θα περιλαμβάνει πέρα από το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο και την εξάλειψη των μεταξύ των κρατών μελών τελωνειακών δασμών, των ποσοτικών περιορισμών και των μέτρων με ανάλογο αποτέλεσμα⁴⁴.

Πιο συγκεκριμένα, μέσα στο άρθρο 110 της Συνθήκης της ΕΟΚ γινόταν η δήλωση από όλα τα κράτη μέλη ότι ο στόχος τους ήταν η δημιουργία μιας τελωνειακής ένωσης μεταξύ τους, η οποία θα ήταν ικανή να συμβάλλει στο κοινό συμφέρον αλλά και στην αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, στην προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στο περιορισμό των τελωνειακών φραγμών. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η τελωνειακή ένωση και κατ'επέκταση η κοινή εμπορική πολιτική της Ε.Κ. συμβάδιζε με τα παγκόσμια οικονομικά τεκταινόμενα και την παγκόσμια ανάγκη για περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου, με αποτέλεσμα η κοινή εμπορική πολιτική της Ε.Κ. να πάρει θέση μέσα στην προϋπάρχουσα διεθνή οικονομική τάξη η οποία ρυθμιζόταν από τη Γενική Συμφωνία για τους Δασμούς και το Εμπόριο (GATT) του 1948. Η επιτυχής πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης σήμανε την αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών καθώς παράλληλα καθιστούσε την Ε.Κ. τον πρώτο και

---

⁴⁴ Βλέπε σχετικά

http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/5/1/1/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=50&s=1&e=10

μεγαλύτερο εισαγωγέα και εξαγωγέα του κόσμου. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΣΛΕΕ η Ε.Ε. απολαμβάνει την αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής, με αποτέλεσμα μόνο η Ε.Ε. να έχει τη δυνατότητα να νομοθετεί καθώς και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις σε αυτόν τον τομέα. Τα κράτη μέλη έχουν την ανωτέρω δυνατότητα τα ίδια μόνο αν εξουσιοδοτούνται για αυτό από την ίδια την Ε.Ε. Η διαχείριση των διεθνών συμφωνιών γίνεται μέσα από διαπραγμάτευση των εμπορικών συμφωνιών από την Επιτροπή για λογαριασμό του συνόλου της Ε.Ε. Το Συμβούλιο επικυρώνει αυτές τις συμφωνίες με ειδική πλειοψηφία και ύστερα από έγκριση το Κοινοβούλιο το οποίο μπορεί να ενημερώνεται ανά πάσα στιγμή για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων. Βέβαια, το Συμβούλιο είναι αυτό που αποφασίζει ομόφωνα σχετικά με τις συμφωνίες που άπτονται του εμπορίου υπηρεσιών, την πνευματική ιδιοκτησία, τις άμεσες ξένες επενδύσεις, τις οπτικοακουστικές και πολιτισμικές υπηρεσίες, τις κοινωνικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγειονομικής φροντίδας. Η Επιτροπή είναι αυτή που συμμετέχει για λογαριασμό της Ε.Ε. στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Για να επιτευχθεί όμως η κοινή αγορά και η κοινή εμπορική πολιτική υπήρχε πρόβλεψη για μια 12ετή μεταβατική περίοδο. Για να γίνει πραγματικότητα η συνοχή που απαιτούνταν, επιβλήθηκε αρχικά η ελευθέρωση σε εσωτερικό επίπεδο η οποία θα έπρεπε να συμβαδίζει με τις προσπάθειες για ελευθέρωση σε εξωτερικό επίπεδο. Έχει ενδιαφέρον να παρουσιάσουμε συνολικά τα σημαντικότερα μέτρα που περιλαμβάνονταν για τη δομή της τελωνειακής ένωσης και της κοινής εμπορικής πολιτικής. Τα σημαντικότερα μέτρα ήταν τα εξής:

- Κατάργηση όλων των δασμών και περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών
- Δημιουργία κοινού δασμολογίου το οποίο θα εφαρμόζεται συνολικά από την Ε.Κ. στα εμπορεύματα τα οποία προέρχονται από τρίτες χώρες
- Κοινή εμπορική πολιτική ως εξωτερική πτυχή της τελωνειακής ένωσης που δίνει στην Ε.Κ. μια και μοναδική υπόσταση σε διεθνές επίπεδο
- Θέσπιση κοινών διαδικασιών και κανόνων
- Δημιουργία ενός ενιαίου διοικητικού εγγράφου το οποίο ήρθε να αντικαταστήσει τα διάφορα έγγραφα που χρησιμοποιούνταν μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Η ενιαία αγορά τέθηκε τελικά σε ισχύ το 1993 και όλοι οι τακτικοί έλεγχοι έπαψαν στα εσωτερικά σύνορα των κρατών μελών καθώς και οι τελωνειακές διατυπώσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι υπηρεσίες τελωνείων των κρατών μελών να σταματήσουν να εισπράττουν τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και ΦΠΑ⁴⁵.

Η σταδιακή ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου μέσα στα χρόνια κατέστησε την κοινή εμπορική πολιτική μια από τις σημαντικότερες πολιτικές της Ε.Κ. Σημαντικό ρόλο σε αυτό θα διαδραματίσουν οι διαδοχικές διευρύνσεις της Ε.Κ., καθώς και η παγιοποίηση της κοινής αγοράς η οποία ενίσχυσε τη θέση της Ε.Κ. ως εμπορικό πόλο έλξης. Ένας εμπορικός πόλος έλξης που κατάφερε να έχει μεγάλη δυναμική στις εμπορικές διαπραγματεύσεις είτε αυτές ήταν διμερείς είτε πολυμερείς στα πλαίσια της GATT. Μέσω αυτής της διαδικασίας η Ε.Ε. κατάφερε σταδιακά και μέσα στα χρόνια της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου ένα αρκετά πυκνό δίκτυο εμπορικών σχέσεων ανά την υφήλιο⁴⁶.

Αναφορικά με την κοινή εμπορική πολιτική, μπορούμε να αναφέρουμε ότι έχει διαμορφωθεί ως ένα από τα κυριότερα εργαλεία εξωτερικών σχέσεων της Ε.Ε. καθώς κυριαρχεί ως πρωταρχική και αποκλειστική αρμοδιότητα της Ε.Ε. Η κοινή εμπορική πολιτική με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας πέρα από την ενιαία διαχείριση των εμπορικών σχέσεων με τρίτες χώρες και του καθεστώτος εισαγωγών και εξαγωγών συμπεριέλαβε και τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Παράλληλα, πρέπει να επισημανθεί ότι πέρα από την προώθηση της κοινής εμπορικής πολιτικής η Ε.Ε. λαμβάνει και μέτρα προστασίας της ανωτέρω κοινής πολιτικής. Τα μέτρα για την προστασία της κοινοτικής αγοράς περιλαμβάνουν λήψη μέτρων αντιντάμπινγκ, λήψη μέτρων κατά των επιδοτήσεων, τον κανονισμό για τους εμπορικούς φραγμούς και τα μέτρα διασφάλισης. Παράλληλα, η Ε.Ε. φροντίζει συνεχώς να ενισχύει τη στενότερη συνεργασία μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων για την καταπολέμηση της απάτης στα πλαίσια της κοινής αγοράς αλλά και της κοινής εμπορικής πολιτικής. Για τον ανωτέρω λόγο δημιούργησε τα προγράμματα Τελωνεία 2002, Τελωνεία 2007 και Τελωνεία 2013 που στόχο έχουν να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να προσαρμοστούν στις συνεχώς εξελισσόμενες συνθήκες αλλά και να

⁴⁵Meunier ,S. & K. Nicolaidis, 2005, The European Union as a trade power, Chapter in The International Relations of the European Union, Christopher Hill and Michael Smith eds, σελ. 276-286

⁴⁶Meunier ,S. & K. Nicolaidis, 2005, The European Union as a trade power, Chapter in The International Relations of the European Union, Christopher Hill and Michael Smith eds, σελ. 294

καταφέρουν με αποτελεσματικό τρόπο να χειριστούν την ελεύθερη ανταλλαγή και την πραγματοποίηση τελωνειακών ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.⁴⁷. Πιο συγκεκριμένα η τελευταία διαδικασία που ονομάζεται Τελωνεία 2013 θέτει ως στόχους τα παρακάτω:

- Στήριξη της ανάπτυξης του πανευρωπαϊκού ηλεκτρονικού τελωνειακού περιβάλλοντος
- Συμβολή στην εφαρμογή του εκσυγχρονισμένου τελωνειακού κώδικα
- Συνεργασία των τελωνειακών διοικήσεων με τρόπο ώστε να εκπληρώνονται τα καθήκοντα για ενιαία διοίκηση
- Επέκταση της διεθνούς τελωνειακής συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών διοικήσεων της Ε.Ε. και των τελωνειακών αρχών τρίτων χωρών αναφορικά με την ασφάλεια της αλυσίδας εφοδιασμού
- Προετοιμασία για τυχόν διεύρυνση και την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων με τις τελωνειακές διοικήσεις των ενδιαφερόμενων χωρών
- Ενίσχυση της συνεργασίας καθώς παράλληλα και ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών με τις τελωνειακές διοικήσεις τρίτων χωρών και ειδικότερα με αυτές των υποψήφιων κρατών, των δυνάμει υποψήφιων χωρών και των χωρών εταίρων της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας
- Τυποποίηση και απλούστευση των τελωνειακών συστημάτων και ελέγχων ούτως ώστε να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος και το κόστος συμμόρφωσης για τους οικονομικούς φορείς
- Τέλος, καθορισμό και ανάπτυξη των βέλτιστων εργασιακών πρακτικών.

---

⁴⁷ Βλέπε σχετικά <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2002/EL/1-2002-26-EL-F1-1.Pdf>

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Η Γαλλία και ο ρόλος της ως πυρήνας της Ε.Ε.

Η αρχική σύνδεση της Γαλλίας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και την μετεξέλιξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε με την υπογραφή της Συνθήκης των Παρισίων το 1951 και την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα. Η συγκεκριμένη κοινότητα είχε ως στόχο τον εκμοντερνισμό της παραγωγής αλλά παράλληλα και την βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος, με ίσιους όρους για όλους τους συμμετέχοντες. Παράλληλα, αποτέλεσε μια θεσμική διαδικασία μέσω της οποίας θα μπορούσε να τεθεί υπό έλεγχο η πολεμική βιομηχανία της Γερμανίας και παράλληλα δεν θα οδηγούταν η Ευρώπη σε έναν ακόμη αιματηρό πόλεμο. Η Γαλλία και ιδιαίτερα ο DeGaulle έθεσαν ισχυρά προσκόμματα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση όταν αυτή βρισκόταν ακόμα στα σπάργανα⁴⁸.

Η Γαλλία όμως θα συμμετάσχει ενεργά στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής δυναμικής που θα προκύψει μέσα από συγκεκριμένες προτάσεις⁴⁹ που στόχο είχαν να δημιουργήσουν τις βάσεις για την ειρήνη και την οικονομική συνεργασία στην ήπειρο της Ευρώπης. Η Γαλλία θα υπογράψει λοιπόν στις 25 Μαρτίου του 1957 στην Ρώμη τις ιδρυτικές συνθήκες της ΕΟΚ και της ΕΚΑΕ που θα αποτελέσουν ένα επίπεδο οργάνωσης που συνδυάζει τις υπερεθνικές με τις διακυβερνητικές αρμοδιότητες⁵⁰. Το τελικό κείμενο ενίσχυε τις επιδιώξεις της Γαλλίας η οποία βρισκόταν σε ισχυρή διαπραγματευτική θέση, αφού δεν θα ήταν δυνατό σε μια τέτοια διαδικασία ενοποίησης να προκύψει ξανά πρόβλημα επικύρωσης από την Γαλλική Εθνοσυνέλευση. Επίσης, από την πλευρά της η Γαλλική κυβέρνηση δεν ήθελε να αποτύχει η προσπάθεια αφού πάνω σε αυτή βάσιζε το πλαίσιο συνεργασίας της με

---

⁴⁸ Dinnan, D., 2005, *Ever Closer Union: An introduction to European Integration*, εκδ. Lynne Rienner, σελ. 11-49

⁴⁹ Χριστοδουλίδης, Θ., 2010, *Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιστορική διάσταση του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος 1923-2009*, εκδ. Σιδέρης, σελ. 61

⁵⁰ Ο.π., σελ. 65

την Γερμανία καθώς και την επιβεβαίωση της περιφερειακής της ηγεμονίας στην Δυτική Ευρώπη⁵¹.

Η Γαλλία θα επιδιώξει στη συνέχεια να κατοχυρώσει ότι διευθετήσεις κατάφερε να επιτύχει την δεκαετία του 50 μέσω της ανάδειξης στον προεδρικό θώκο του στρατηγού DeGaulle για δεύτερη φορά. Ο στρατηγός DeGaulle θα προσπαθήσει να θεσμοθετήσει την ηγεμονική θέση που απολάμβανε η Γαλλία και να σπάσει το διπολικό διεθνές σύστημα με όχημα την θέση της Γαλλία στην ενοποιητική διαδικασία. Παράλληλα, θα προσπαθήσει να καλλιεργήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με την Δυτική Γερμανία αλλά όχι απαραίτητα και σχέσεις ισότητας. Σημαντικό πρόσωπο στην συμμετοχή της Γαλλίας στις ενοποιητικές διαδικασίες ήταν και ο Adenauer, ο οποίος σε αντίθεση με τον στρατηγό ανησυχούσε ιδιαίτερα για την σταθερή παρουσία της Γαλλίας στους υπερεθνικούς οργανισμούς Ε.Κ. και ΝΑΤΟ. Ο στρατηγός από την άλλη πλευρά, ως υποστηρικτής του διακυβερνητικού μοντέλου, δεν ενθουσιάζεται από τις ιδέες περί πολιτικής ολοκλήρωσης⁵². Οι δύο όμως σημαντικές προσωπικότητες με τις διαφορετικές θεμελιακές σκέψεις θα καταφέρουν να συνεργαστούν για να επιτύχει η ενίσχυση της γαλλογερμανικής φιλίας

Η ενίσχυση θα θεμελιωθεί μετά την κρίση του Βερολίνου και την σταθερή στάση του στρατηγού DeGaulle απέναντι στο τελεσίγραφο της Μόσχας και στις επιδιώξεις για επαναδιαπραγμάτευση του statusquo στο Δυτικό Βερολίνο στο οποίο η Γαλλία συμμετείχε ως δύναμη κατοχής. Παράλληλα, η Συνθήκη Φιλίας που υπογράφηκε το 1963 είναι αυτή που θα οριστικοποιήσει την γαλλογερμανική φιλία και συνεργασία και θα καταδείξει το πόσο απαραίτητη ήταν και παραμένει η συνεργασία μεταξύ των δύο δυνάμεων που στο μέλλον θα αποτελέσουν τις ηγέτιδες δυνάμεις την Ε.Ε.

Οι σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών, που όπως έχουμε αναφέρει επηρεάζουν άμεσα τις εξελίξεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης, θα μετεξελιχθούν μέσα στα χρόνια. Σημαντικό ρόλο θα παίζει η στάση της Δυτικής Γερμανίας στην αντιπαράθεση της Γαλλίας με τις ΗΠΑ, όπου η Δυτική Γερμανία θα διατηρήσει μια ευνοϊκή στάση για τις ΗΠΑ. Παράλληλα, η οικονομική ανάπτυξη της Δυτικής Γερμανίας θα αρχίσει να αλλάζει το ισοζύγιο δυναμικής των δύο χωρών που θα επηρεάσει άμεσα και την συναλλαγματική ισοτιμία των δυο χωρών. Επίσης, οι σημαντικές διαφορές στην

⁵¹Ο.π Dinnan., D., 2005, σελ.49-63

⁵²Βοσκόπουλος, Γ., 2009, Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεσμοί, Πολιτικές, Προκλήσεις, Προβληματισμοί, εκδ. Επίκεντρο, σελ. 27

οικονομική δομή των δύο χωρών που θα ανακύψουν στην πορεία θα φέρουν τα συμφέροντα των δυο χωρών σε σύγκρουση και θα εμποδίσουν την αποτελεσματική τους συνεργασία τόσο σε διήμερες επίπεδο όσο και σε επίπεδο ευρωπαϊκής ενοποίησης⁵³.

Η Γαλλία και η θέση της απέναντι τόσο στη Γερμανία όσο και τη Μ. Βρετανία θα καθορίσουν τις σχέσεις της με την υπόλοιπη της ευρωπαϊκής κοινότητας αλλά και την ίδια της τη θέση μέσα στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Η σχέση της Γαλλία με την Μ. Βρετανία ήταν εξ αρχής θυελλώδης. Η σθεναρή στάση του στρατηγού DeGaulle για την μη ένταξη της Μ. Βρετανίας στην ΕΟΚ θα αλλάξει μέσω του Pompidou ο οποίος θα υποστηρίξει την ένταξη της Μ. Βρετανίας. Ο ίδιος είχε καταφέρει να στηρίξει πολιτικά στο εσωτερικό της Γαλλίας την περαιτέρω ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και να στηρίξει ανεπιφύλακτα την βρετανική συμμετοχή. Η στάση του αυτή στο εσωτερικό της Γαλλίας κατάφερε να «χαμηλώσει» τις αντιπολιτευτικές φωνές από την πλευρά των γκωλικών. Η τελική ένταξη της Βρετανίας στην ΕΟΚ το 1973 θα επηρεάσει άμεσα την ΕΟΚ και θα προχωρήσει ένα βήμα παραπάνω την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση⁵⁴.

Θα πρέπει όμως να επισημανθεί, ότι η Γαλλία διαχρονικά παραμένει στον πυρήνα της Ε.Ε. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από την συμμετοχή της στην Ε.Ε. Μπορούμε να αντλήσουμε στοιχεία από τα χρήματα που συνεισφέρει και λαμβάνει η Γαλλία στο πλαίσιο της Ε.Ε. Είναι γνωστό ότι οι χρηματοδοτικές συνεισφορές των κρατών μελών στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. κατανέμονται δίκαια και ανάλογα με τους πόρους που διαθέτει το κάθε κράτος μέλος. Παρατηρούμε λοιπόν τα παρακάτω σχετικά με τις οικονομικές σχέσεις της Γαλλίας και της Ε.Ε. για το έτος 2015:

- Οι συνολικές δαπάνες της Ε.Ε. στη Γαλλία ανέρχονται στα 14,468 δισεκατομμύρια ευρώ
- Οι συνολικές δαπάνες της Ε.Ε. ως ποσοστό του γαλλικού ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) ανέρχεται στο 0,65%
- Η συνολική συνεισφορά της Γαλλίας στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. ανέρχεται στα 19,013 δισεκατομμύρια ευρώ

⁵³ . Guyomarch ,A, H. Machin & E. Ritchie, 1998, France in the European Union εκδ. Macmillan, σελ.24

⁵⁴ Ο.π. Guyomarch A., H. Machin & E. Ritchie, 1998, France in the European Union εκδ. Macmillan, σελ.25-26

- Η συνεισφορά της Γαλλίας στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. ως ποσοστό του ΑΕΕ της χώρας ανέρχεται στο 0,85%⁵⁵

Επίσης, η Γαλλία συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με 74 ευρωβουλευτές και έχει αναλάβει 12 φορές την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. Στον παρακάτω πίνακα μπορείτε να δείτε αναλυτικά ποιες χρονιές ανέλαβε την Προεδρία η Γαλλία.

Ιανουάριος-Ιούνιος 1959 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1962 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1965 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1968 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1971 | Ιούλιος-Δεκέμβριος 1974 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1979 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1984 | Ιούλιος-Δεκέμβριος 1989 | Ιανουάριος-Ιούνιος 1995 | Ιούλιος-Δεκέμβριος 2000 | Ιανουάριος-Ιούνιος 2008

Πηγή:europa.eu

Παράλληλα, ο Γάλλος επίτροπος έχει αναλάβει ένα ιδιαίτερα σημαντικό χαρτοφυλάκιο, αυτό των Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων, της Φορολογίας και των Τελωνείων. Ο Πιέρ Μοσκοβισί διαχειρίζεται ίσως το πιο σημαντικό χαρτοφυλάκιο της Επιτροπής την περίοδο που διανύουμε και αυτό λέει πολλά για την θέση της Γαλλίας στην Ε.Ε. Η Γαλλία έχει επίσης 24 εκπροσώπους στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η οποία λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο που εκπροσωπεί εργοδότες, εργαζόμενους και άλλες ομάδες συμφερόντων και γνωμοδοτεί αναφορικά με την προτεινόμενη νομοθεσία. Τέλος, διαθέτει 23 εκπροσώπους στην Επιτροπή των περιφερειών, όπου λαμβάνει χώρα η συνέλευση των περιφερειακών και τοπικών εκπροσώπων της Ε.Ε.

Η θέση της Γαλλίας στον πυρήνα της Ε.Ε. είναι πλέον αδιαπραγμάτευτη. Η σχέση της όμως με αυτό που ονομάζουμε ευρωπαϊκό οικοδόμημα ήταν πολυτάραχη. Τα τελευταία χρόνια η επιδίωξη της Γαλλίας για μια ηγεμονική θέση μέσα στην ζώνη του ευρώ και της Ε.Ε. έχει εγκαταλειφτεί, αφού ο ρόλος και η θέση της Γερμανίας έχουν καταφέρει να δώσουν σε αυτήν την ηγεμονική θέση τόσο στη ζώνη του ευρώ, όσο και στο σύνολο της Ε.Ε.⁵⁶. Βέβαια και η ίδια η Γαλλία αποδυναμώθηκε τόσο τα χρόνια πριν την οικονομική ύφεση όσο και κατά τη διάρκεια της ύφεσης, όχι τόσο

⁵⁵Βλ. σχ. http://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/france_el

⁵⁶Zeller ,Ο., 2005, Η σύγχρονη αστική ιστορία στη Γαλλία μετά το 1950, Μνήμων, Τχ. 27, σελ. 153

οικονομικά, όσο και σε επίπεδο πολιτικών πρωτοβουλιών μέσα στην Ε.Ε. Είναι φανερό ότι η Γαλλία δεν μπορεί να επηρεάσει από μόνη της τη διαμόρφωση των οικονομικών αποφάσεων στην Ευρώπη. Παράλληλα, αντιμετωπίζει αρκετά σημαντικά δημοσιονομικά προβλήματα και έχει ένα συνεχώς διογκούμενο έλλειμμα ανταγωνιστικότητα; σε σχέση τόσο με το αντίπαλο δέος, τη Γερμανία, όσο και με άλλες χώρες της Ε.Ε. Η Γαλλία όμως και πριν την οικονομική ύφεση δεν είχε καταφέρει να αφουγκραστεί ορθά τις προκλήσεις ενός έντονα παγκοσμιοποιημένου διεθνούς περιβάλλοντος με αποτέλεσμα το ισοζύγιο ισχύος να γείρει υπέρ της Γερμανίας. Βέβαια, είναι πρόδηλο ότι η Γαλλική πολιτική έχει αρχίσει να αναδιαμορφώνεται και αυτό μπορεί να παρατηρηθεί από την μετριοπάθεια που έδειξε ο πρώην πλέον Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Hollande. Θα πρέπει όμως να τονίσουμε ότι η Γαλλία ύστερα και από την έξοδο της Μ. Βρετανίας από την Ε.Ε. παραμένει ο δεύτερος μεγαλύτερος πόλος. Τα μακροοικονομικά της μεγέθη αναμένεται να βελτιωθούν αφού διαθέτει μια αρκετά μεγάλη παραγωγική βάση και συγκριτικά πλεονεκτήματα που είναι ικανά να βελτιώσουν την οικονομική της θέση. Δυστυχώς όμως, μέχρι να ξεπεράσει τα εσωτερικά της προβλήματα δεν προβλέπεται να καταφέρει να διαφοροποιηθεί από τις θέσεις και τις επιλογές της αρκετά ισχυρότερης Γερμανίας. Απομένει να παρατηρήσουμε πως ο νέος Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας θα διαχειριστεί τα εσωτερικά ζητήματα της Γαλλίας που επηρεάζουν την θέση της Γαλλίας μέσα στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

4.2 Η Γαλλική Διπλωματία και οι στόχοι της

Η Γαλλία θα προσπαθήσει να βρεθεί ξανά στο προσκήνιο των μεσογειακών διπλωματικών κινήσεων μέσω της πρότασης και του οράματος που παρέχει η «Μεσογειακή Ένωση». Η Ένωση για τη Μεσόγειο αποτελεί την τελευταία και πιο πρόσφατη προσπάθεια που θέτει ως στόχο τη δημιουργία μια μόνιμης και σταθερής πολιτικής που θα ορίζει τις σχέσεις στην περιοχή της Μεσογείου. Η Γαλλία θα

διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια, αφού η πρόταση είναι αποτέλεσμα της γαλλικής διπλωματίας⁵⁷.

Η πρόταση για την Μεσογειακή Ένωση θα πρέπει να επισημάνουμε ότι δομήθηκε μέσα σε ένα συγκεκριμένο πολιτικό πλαίσιο και για συγκεκριμένους λόγους που σχετίζονται με την κριτική και τις αδυναμίες της Διαδικασία της Βαρκελώνης. Το πολιτικό λοιπόν υπόβαθρο για να χτιστεί και να εφαρμοστεί η Μεσογειακή Ένωση, ήταν η βελτιστοποίηση και ανανέωση της Διαδικασίας της Βαρκελώνης. Ακόμη και στο σκεπτικό της πρότασης για την Μεσογειακή Ένωση γίνεται ξεκάθαρο ότι η ανεπάρκειες που παρουσίαζε η ΔτΒ ήταν που έδωσαν ώθηση στην «ιδέα» για την Μεσογειακή Ένωση⁵⁸.

Θέλοντας να αναλύσουμε περαιτέρω τους λόγους που οδήγησαν στην νέα αυτή προσπάθεια θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η προσπάθεια αυτή ολοκληρώθηκε όχι μόνο γιατί αποτέλεσε φανερή επιθυμία της γαλλικής διπλωματίας, αλλά και γιατί εξυπηρετούσε οραματισμούς αλλά και στρατηγικές στοχεύσεις αρκετών μεσογειακών κρατών. Πιο συγκεκριμένα, αρκετά ήταν τα κράτη εκείνα που επεδίωκαν μια ανανέωση των μεθόδων και των διαδικασιών της ΔτΒ.

Η γαλλική πρόταση για τη Μεσογειακή Ένωση πέρασε από αρκετά στάδια, από επιφυλάξεις, αντιδράσεις αλλά και καχυποψίες απέναντι στη Γαλλία. Κατάφερε όμως να γίνει ευρύτερα αποδεκτή ύστερα από την ανανέωση και τις ενστάσεις της. Σίγουρα, η τελική μορφή δεν αντιστοιχεί στην αρχική φιλοδοξία της Γαλλίας για την δημιουργία μιας αυτόνομης Ένωσης αλλά κατάφερε να συνδυάσει όλες τις στρατηγικές των κρατών για μια μετεξέλιξη της ΔτΒ.

Για να μπορέσουμε όμως να κατανοήσουμε καλύτερα το τι επιδίωξε αλλά και τι τελικά κατάφερε η γαλλική διπλωματία, θα πρέπει να εξετάσουμε διεξοδικά το πολιτικό αλλά και το διπλωματικό σκηνικό που επικρατούσε πριν την πρόταση. Μέσω της ανάλυσης του πολιτικού και διπλωματικού σκηνικού θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε γιατί αρχικά η πρόταση της γαλλικής διπλωματίας παρουσιάστηκε ως αυτόνομη και όχι ως μια συνέχεια των προηγούμενων και δευτερευόντως γιατί όταν αυτή παρουσιάστηκε ως συνέχεια των προηγούμενων έτυχε ευρείας αποδοχής.

⁵⁷Emerson , M.,2008, Making sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean, CEPS Policy Brief, No.155

⁵⁸Salfour , R., 2009, The Transformation of the Union for the Mediterranean, Mediterranean Politics, vol.14(1), σελ.99-105

Αρχικά, σε πολιτικό επίπεδο όπως ήδη έχουμε αναφέρει, υπήρχε μεγάλη κριτική στην ΔτΒ και ότι αυτή δεν κατάφερε να εκπληρώσει τους στόχους και τις επιδιώξεις της. Άρα γίνεται άμεσα κατανοητό ότι υπήρχε η ανάγκη για μια ανανέωση και μεταρρύθμιση της ΔτΒ. Οι ανωτέρω λοιπόν αδυναμίες, καθιστούσαν την θετική αντίδραση στις γαλλικές προτάσεις σχεδόν βέβαιη. Ξεπερνώντας την κριτική που είχε δεχθεί η ΔτΒ, ένα ακόμη σημαντικό πρόβλημα ήταν η αύξηση και η διόγκωση των προβλημάτων στις περιοχές που βρέχονταν από την Μεσόγειο. Ένα από τα πιο μεγάλα προβλήματα ήταν και παραμένει αυτό της ανισότητας που παρουσιάζουν οι δυο ακτές της Μεσογείου. Στην διατήρηση της ανισότητας βοήθησαν οι επενδύσεις που δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ, οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές που στερούν πολύτιμο ανθρώπινο δυναμικό από τις χώρες της Βορείου Αφρικής. Οι πολιτικές συνδιασκέψεις και ο ευρύτερος πολιτικός διάλογος των κρατών της Μεσογείου περιορίστηκε μόνο σε συζητήσεις και εντάσεις γύρω από το Μεσανατολικό. Το ίδιο το Μεσανατολικό αποτέλεσε μεγάλο πρόβλημα στην περαιτέρω σύσφιξη των μεσογειακών σχέσεων αφού η επίλυση του δεν προχώρησε αλλά και η κατάσταση στις περιοχές αυτές επιδεινώθηκε. Σε διπλωματικό επίπεδο η κατάσταση που επικρατούσε πριν την πρόταση της Γαλλίας ήταν μια κατάσταση μέσα στην οποία η ισπανική διπλωματία είχε βρει τον «βηματισμό» της και πλέον θεωρούνταν σημαντικός παράγοντας στην Ε.Ε. Η ισπανική διπλωματία ήταν αυτή που είχε αναλάβει αρκετές από τις προηγούμενες πολυμερείς διαδικασίες είτε σε ειρηνευτικό, είτε σε διπλωματικό επίπεδο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η Διάσκεψη της Μαδρίτης το 1991 και η Διάσκεψη της Βαρκελώνης το 1995. Το αποτέλεσμα ήταν η ισπανική διπλωματία να καταφέρει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και να έχει αρκετή επιρροή σε ότι συνέβαινε στην Μεσόγειο.

Η θέση που είχε καταφέρει να λάβει η ισπανική διπλωματία σε ότι αφορά την Μεσόγειο μπορεί να εξηγήσει την αρχική επιδίωξη της γαλλικής διπλωματίας να παρουσιάσει την πρόταση της ως αυτόνομη και όχι σαν συνέχεια των προηγούμενων. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η γαλλική διπλωματία θέτει ως στόχο την επανάκτηση της επιρροής στην περιοχή της Μεσογείου μέσα από αυτή της την κίνηση. Η κίνηση αυτή της αυτόνομης πρότασης ήταν ικανή να φέρει αναταράξεις ανάμεσα στην Ισπανία και την Γαλλία αλλά και οι δυο χώρες κατάφεραν να κινηθούν με αρκετά επιδέξιο τρόπο στην διπλωματική σκακιέρα και τελικά να καταφέρουν να έρθουν σε συνεννόηση και σε σύνθεση της νέα αυτής προσπάθειας.

Μια ακόμη από τις επιδιώξεις της γαλλικής διπλωματίας και της Μεσογειακής Ένωσης ήταν η αναδημιουργία των γεφυρών με την Αφρικανική ήπειρο που είχαν χαθεί τα προηγούμενα χρόνια ύστερα και από την ανεξαρτησία των χωρών του Maghreb και την ελλιπή σύνδεση σε πολιτικό επίπεδο. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η σύνδεση με την αφρικανική ήπειρο αποτελούσε στόχο και της πορτογαλικής διπλωματίας⁵⁹.

Γίνεται επίσης ξεκάθαρο μέσα από τις πρωτοβουλίες της γαλλικής διπλωματίας ότι η Γαλλία αναζητούσε έναν πιο ενεργό ρόλο στα τεκταινόμενα της Μεσογείου. Η Γαλλία αναγνωρίζει τις ισορροπίες εντός της Ε.Ε. οι οποίες της επιτρέπουν να διαδραματίσει κάποιο ρόλο, αλλά όχι τον σημαντικότερο εντός Ε.Ε. Αυτό είναι ένας πιθανός λόγος που επέλεξε να προωθήσει την Ένωση για τη Μεσόγειο με στόχο να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή της Μεσογείου αλλά και για να ξεφύγει από τον περιορισμό των ευρωπαϊκών ισορροπιών. Για τον λόγο αυτό είναι πιθανό στην αρχική πρόταση να μην γίνεται πρόβλεψη για συμμετοχή κρατών μελών της Ε.Ε. που δεν είναι παράκτια της Μεσογείου.

Θα πρέπει να προστεθεί και η αντίληψη που εκφράστηκε ότι η γαλλική διπλωματία είχε και μια ακόμη επιδίωξη η οποία ήταν ο αποκλεισμός της πλήρους ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. αφού η Μεσογειακή Ένωση θα μπορούσε να αποτελέσει μια αξιοπρεπή εναλλακτική για την Τουρκία. Όπως ήταν φυσικό, η τουρκική πλευρά αντέδρασε αλλά η Γαλλία φρόντισε μέσω του ΥΠΕΞ να διαψεύσει ένα γεγονός που την παρουσίαζε να έχει την πρόθεση να αποκλείσει την Τουρκία από την Ε.Ε. μέσω μιας εναλλακτικής.

Κλείνοντας, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι από την αρχή της θητείας του Nicola Sarkozy αποτέλεσε προτεραιότητα της γαλλικής διπλωματίας η Μεσογειακή Ένωση. Σίγουρα το όραμα της γαλλικής διπλωματίας βασιζόταν σε μια σύνθεση πολιτικής και πρακτικής στρατηγικής που θα έθετε ως γενικότερους στόχους την ανάπτυξη των οικονομικών και πολιτικών κοινών σχεδιασμών ανάμεσα στις χώρες μέλη. Παράδειγμα θα αποτελούσαν τα πρώτα βήματα της ΕΟΚ. Παράλληλα, σημαντικό κίνητρο ήταν και οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, όπου η γαλλική διπλωματία ήθελε να βρει μια λύση και να εφαρμόσει συγκεκριμένες πρακτικές που τελικά ήταν ανέφικτο να εφαρμοστούν. Σημαντικό ήταν και το οικονομικό κίνητρο όπου μέσω

---

⁵⁹Βαρουξάκης, Σ., 2011, Η διπλωματία της Μεσογείου, εκδ.Σακκουλά, σελ. 119

της αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων όλα τα κράτη μέλη θα αποκόμιζαν οφέλη. Η όλη προσπάθεια από πλευράς γαλλικής διπλωματίας, μπορούμε να αναφέρουμε, ότι ήταν άψογη. Τόσο η ομάδα που ανέλαβε τους δύσκολους χειρισμούς, όσο και τα υψηλόβαθμα στελέχη λειτούργησαν με διπλωματική κομψότητα και είχαν τεράστια αποτελεσματικότητα και ευελιξία. Θα πρέπει όμως να τονιστεί ότι παρά τις σωστές διπλωματικές κινήσεις της Γαλλίας, υπήρξαν αρκετά σημεία διαφωνίας με την Γερμανία κατά τη διάρκεια των συνομιλιών που αφορούσαν την πρόταση. Αρκετά θέματα παρέμεναν ανοιχτά με αποτέλεσμα οι συζητήσεις να μεταφερθούν στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο και να συζητηθούν μεταξύ του Nicola Sarkozy και της Angela Merkel. Οι δυο ηγέτες κατάφεραν να έρθουν σε έναν γάλλο-γερμανικό συμβιβασμό και να παρουσιάσουν ένα σαφές και αναλυτικό κείμενο στους υπόλοιπους ηγέτες στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 13/3/2008. Το κείμενο αυτό αποτέλεσε την βάση συζήτησης αλλά και τον οδηγό για τις επόμενες επαφές των χωρών. Τέλος, αρκετά σημεία του ελήφθησαν σοβαρά υπόψη και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφού πρώτα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τη βασική γαλλική πρόταση και συγχώνευσε σε αυτή τις πρόνοιες που γίνονταν στον συμβιβασμό μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Το αποτέλεσμα ήταν και οι δύο χώρες να μείνουν ικανοποιημένες αλλά και η Επιτροπή να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των γεγονότων⁶⁰.

4.3Η Επανεξέταση της Γαλλικής Πρότασης (6/4/2008)

Ύστερα από τις αρχικές διαβουλεύσεις αλλά και τις αντιδράσεις όλων των εμπλεκομένων της γαλλικής πρότασης, η γαλλική κυβέρνηση προσαρμόστηκε στα σχόλια, τις παρατηρήσεις αλλά και τις θετικές αντιδράσεις παρουσιάζοντας μεγάλη προσαρμοστικότητα στα νέα δεδομένα. Το κομβικότερο σημείο ήταν η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όπου εγκρίθηκε η γαλλική πρόταση μαζί με τις τροποποιήσεις που προτάθηκαν και παράλληλα αποτέλεσε την αρχή μιας ακόμη προσπάθειας να διατηρήσει η γαλλική διπλωματία μια σχετική πρωτοβουλία

---

⁶⁰Bicchi, F., 2011, The Union for the Mediterranean, or the changing context of Euro- Mediterranean relations, Mediterranean Politics, vol.16(1), σελ.3-19

κινήσεων με στόχο τη διαμόρφωση ενός θετικού περιβάλλοντος, με απώτερο στόχο την επίτευξη των βασικών γαλλικών διπλωματικών θέσεων.

Μετά την αρχική πρωτοβουλία της Γαλλίας για την «Ένωση για τη Μεσόγειο» και τις αντιδράσεις που ακολούθησαν, η γαλλική διπλωματία έπρεπε να έρθει σε διαπραγμάτευση με τις υπηρεσίες της Επιτροπής αναφορικά με το ποιος έχει τη αρμοδιότητα για την διαμόρφωση των κανόνων που αφορούσαν την Ένωση. Σε επίπεδο κρατών μελών η Γερμανία είχε καταφέρει να έρθει σε συνεννόηση με την γαλλική πλευρά και να την πείσει να υιοθετήσει αρκετές από τις βασικές της απόψεις, με αποτέλεσμα να μην έχει άμεση ανάμειξη με τις περαιτέρω διαβουλεύσεις. Από την άλλη πλευρά, η Ισπανία, παρότι διατήρησε μια διακριτική στάση, εξάντλησε όλα τα περιθώρια συνεννοήσεων και διαβουλεύσεων για την οριστική κατάρτιση των τελικών προτάσεων.

Η Γαλλία από την πλευρά της στην αναθεωρημένη της πρόταση, διατήρησε τον βασικό κορμό της πρώτης της πρότασης. Πιο συγκεκριμένα, η Γαλλία πρότεινε η «Ένωση για τη Μεσόγειο» να εστιάσει το κύριο έργο της στην έγκριση αλλά και την προώθηση ορισμένων προγραμμάτων που θα είχαν συγκεκριμένους στόχους και παράλληλα να δημιουργηθούν τα κατάλληλα όργανα και υπηρεσίες που θα σχετίζονταν με το έργο των ανωτέρω προγραμμάτων. Επίσης, στην αναθεωρημένη πρόταση της Γαλλίας αναφέρεται ξεκάθαρα ότι δεν αποτελεί στόχο η επίλυση της αραβό-ισραηλινής διένεξης, αλλά ως παράπλευρος στόχος είναι η επιβοηθητική λειτουργία, με στόχο την εξομάλυνση της κατάστασης. Τέλος, αναφέρεται ότι θα γίνει προσπάθεια για την υλοποίηση αλλά και την θεσμική κατοχύρωση της συνιδιοκτησίας της Ευρωμεσογειακής Σχέσης μέσω της συγκρότησης κοινών οργάνων⁶¹.

Δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι η γαλλική πρόταση δέχεται τη συμμετοχή όλων των χωρών μελών της Ε.Ε. καθώς επίσης προτείνεται και η συμμετοχή χωρών από την θάλασσα της Αδριατικής καθώς και του Μονακό. Επισημαίνεται επίσης ότι η «Ένωση για τη Μεσόγειο» δεν έρχεται για να καταργήσει τη Διαδικασία της Βαρκελώνης, αλλά για να την συμπληρώσει. Μέσω της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 20-5-2008 καθίσταται απόλυτα σαφές ότι η «Ένωση για τη Μεσόγειο» αποτελεί κατά μια έννοια μια εξελικτική μεταρρύθμιση της Διαδικασία της Βαρκελώνης και γίνονται

⁶¹Gillespie , R., 2013, The Euro-Mediterranean Partnersip: Political and Economic Perspectives, εκδ. Routledge,σελ. 140

επιπλέον αναφορές ότι ως βασικοί στόχοι πρέπει να τεθούν η ενίσχυση των πολυμερών σχέσεων, ο επιμερισμός των ευθυνών και η ενίσχυση της διαφάνειας. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι την ίδια μέρα που υπήρξε η ανακοίνωση της Επιτροπής, η Γαλλία απάντησε άμεσα και επίσημα μέσω της Προεδρίας της Δημοκρατίας με μια άκρως θετική ανακοίνωση. Πιο συγκεκριμένα, χαρακτήρισε την πρόταση της Επιτροπής ως απόλυτα θετική και ότι βοηθά σημαντικά στην τελική επιτυχία της αρχικής πρωτοβουλίας. Είναι φανερό ότι η θετική στάση της Γαλλίας απέναντι στην ανακοίνωση της Επιτροπής καταδεικνύει ότι η γαλλική πλευρά ήταν ικανοποιημένη, αλλά παράλληλα προλαβαίνει και πιθανές αρνητικές ανακοινώσεις που θα ανέφεραν ότι η Ε.Ε. τελικά δεν υιοθετεί συνολικά την γαλλική πρόταση.

Από την πλευρά του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τις επόμενες μέρες μετά την Σύνοδο Κορυφής μέσω Ψηφίσματός του στις 5-6-2008 θα προσφέρει στήριξη στις θέσεις της Γαλλίας. Μέσα λοιπόν από το κείμενο που συνόδευσε το Ψήφισμα, το Κοινοβούλιο αναγνωρίζει τις αδυναμίες της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, τις οποίες τις εντοπίζει στις πολιτικές εντάσεις που αναπτύσσονται στην περιοχή και προσφέρει ανεπιφύλακτη στήριξη στην νέα αυτή προσπάθεια. Πιο συγκεκριμένα, δηλώνει το Κοινοβούλιο την αμέριστη συμπαράστασή του στην πολιτική διάσταση της εταιρικής σχέσης και υπογραμμίζει ότι πρέπει να ενισχυθούν άμεσα οι πολυμερείς σχέσεις της Ε.Ε. με τους μεσογειακούς της εταίρους⁶².

Το αποτέλεσμα ήταν στις 13-7-2008 να ιδρυθεί η κοινότητα που αποτελείται από κράτη μέλη της Ε.Ε. και από τα κράτη που βρέχονται από την Μεσόγειο αλλά δεν ανήκουν στην Ε.Ε. Η ιδρυτική πράξη της Διαδικασίας της Βαρκελώνης – Ένωσης για τη Μεσόγειο έλαβε χώρα στη Σύνοδο Κορυφής για τη Μεσόγειο στο Παρίσι στις 13/7/2008. Μέσω της Συνόδου Κορυφής υιοθετήθηκε η Κοινή Διακήρυξη για την Μεσόγειο και ολοκληρώθηκε και τυπικά το πρώτο βήμα για την ίδρυση της Ένωσης. Η ιδρυτική πράξη συνδύαστηκε με διήμερες εκδηλώσεις, αφού την επομένη της υπογραφής της Κοινής Διακήρυξης η Γαλλία γιόρταζε την εθνική εορτή της 14^{ης} Ιουλίου. Θα πρέπει να επισημάνουμε, ότι όλος ο χειρισμός τόσο των διπλωματικών κινήσεων πριν την τελική συμφωνία, όσο και στις διήμερες εκδηλώσεις, ήταν άψογος από τις γαλλικές διπλωματικές αρχές. Σε επικοινωνιακό επίπεδο, επετεύχθη ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας να αναδειχθεί σε κεντρικό πρωταγωνιστή, καθώς επίσης για πρώτη φορά βρέθηκαν συγκεντρωμένοι τόσοι πολλοί ηγέτες από

⁶²Gillespie , R., 2008, A "Union for the Mediterranean"...or for the E.U.?, Mediterranean Politics, vo.13(2),σελ. 277-286

την Ε.Ε., από αραβικά και μεσογειακά κράτη. Οι συζητήσεις των 43 αρχηγών των κρατών μελών που παρευρέθησαν στη Σύνοδο Κορυφής κινήθηκαν σε τρεις θεματικές ενότητες ο ποιές καθορίστηκαν από την Γαλλική Προεδρία. Οι ενότητες ήταν :

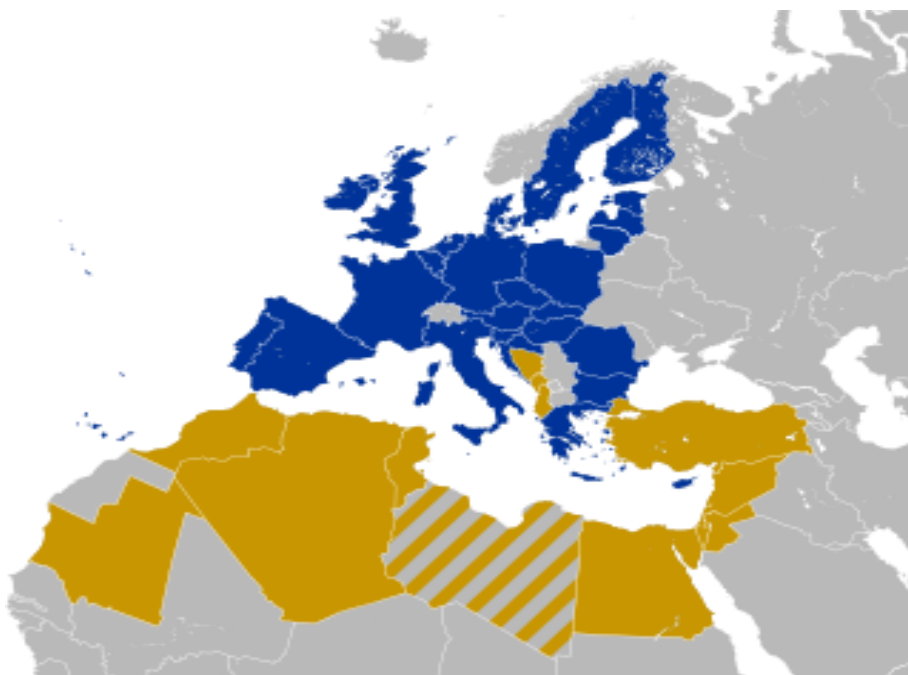
- Οικονομική Ανάπτυξη, Ασφάλεια Τροφίμων, Υδάτων και Ενέργειας
- Προστασία Περιβάλλοντος, Πολιτική Προστασία και Ασφάλεια Ναυσιπλοΐας
- Παιδεία, Έρευνα και Πολιτισμός.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι αρκετά σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν το θεσμικό κεφάλαιο της Ένωσης δεν κατάφεραν να βρουν λύση και παραπέμφθηκαν για την Υπουργική Σύνοδο της Μασσαλίας, που θα λάμβανε χώρα τον Νοέμβρη του ίδιου έτους. Στην Υπουργική Σύνοδος της Μασσαλίας ήταν έτσι κι αλλιώς το σημείο όπου θα ολοκληρώνονταν η θεσμική διατύπωση των γενικών αρχών που διέπουν την Ένωση. Τα θέματα που δεν κατάφεραν να λυθούν, αφορούσαν ζητήματα όπως οι κανόνες άσκησης της Συν-Προεδρίας από την μεριά της Ε.Ε., διευκρινήσεις που αφορούσαν την έκταση και τον τρόπο εφαρμογής της αρχής της συναίνεσης σε συγκεκριμένα προγράμματα σε σχέση με την αρχή της μεταβλητής γεωμετρίας, σε ζητήματα που αφορούσαν διαδικαστικά της Γραμματείας και τέλος, αναφορές που σχετίζονται με την περαιτέρω εξειδίκευση των Προγραμμάτων⁶³.

---

⁶³Aliboni, R & F. Ammor, 2009, Under the Shadow of Barcelona: From the EMP to the Union for the Mediterranean, EuroMesco, January 2009

Στον παρακάτω χάρτη μπορούμε να δούμε τα κράτη που συμμετέχουν.

Αίγυπτος	Αλβανία	Αλγερία	Αυστρία	Βέλγιο	Βοσνία	Βουλγαρία	Γαλλία
Γερμανία	Δανία	Ελλάδα	Εσθονία	Η.Β.	Ιορδανία	Ιρλανδία	Ισπανία
Ισραήλ	Ιταλία	Κροατία	Κύπρος	Λετονία	Λίβανος	Λιβύη(παρ.)	Λιθουανία
Λουξεμβούργο	Μάλτα	Μαρόκο	Μαυριτανία	Μαυροβούνιο	Μονακό	Ουγγαρία	Παλαιστίνη
Πολωνία	Τουρκία	Συρία	Σλοβακία	Σλοβενία	Σουηδία	Ρουμανία	Πορτογαλία
Φιλανδία	Τσεχία	Τυνησία					

Συμπεράσματα

Η περιοχή της Μεσογείου διαχρονικά αποτελεί ένα πεδίο ανταγωνισμού και συνεργασίας μεταξύ των κρατών που βρίσκονται παράκτια της Μεσογείου αλλά και κρατών που βρίσκονται αρκετά μακριά. Η σημαντικότητα της περιοχής της Μεσογείου είναι αδιαμφισβήτητη και για τον λόγο αυτό έχουν προκύψει αρκετές διαφωνίες, αντιθέσεις αλλά και συγκρούσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών. Στην περίοδο μετά τον Β. Π.Π. αρκετές κυβερνήσεις, πολιτικοί αλλά και διπλωμάτες προσπάθησαν με υπομονή και επιμονή να δημιουργήσουν μια νέα αρχιτεκτονική που θα διέπει τις σχέσεις των παράκτιων κρατών με στόχο την εύρυθμη οικονομική και πολιτική ζωή τόσο των ευρωπαϊκών κρατών, όσο και των αραβικών και μεσογειακών.

Είναι αρκετά δύσκολο να προβεί κανείς σε εκτιμήσεις για το πώς μπορεί να είναι οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών στο μέλλον. Είναι αρκετά τα στοιχεία εκείνα που συχνά διαταράσσουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία είναι η διαφορετικότητα που είναι βασικό χαρακτηριστικό όλης της περιοχής της Μεσογείου. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμαστε σε διαφορετικότητα που άπτατε τόσο της ανθρώπινης διάστασης, όσο και της πολιτικής διάστασης. Αναφορικά με την ανθρώπινη διάσταση πρέπει να αναφέρουμε ότι τα παράκτια κράτη της Μεσογείου φέρουν τεράστια και σημαντική ιστορία, συγκριμένες νοοτροπίες αλλά και τρόπους ζωής και ηθικές αξίες οι οποίες διαχέονται στην κοινωνική ζωή αλλά μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών. Αυτές οι διαφορές στις κουλτούρες μερικές φορές μπορεί να πυροδοτήσουν εντάσεις αλλά και συνεργασίες, με αποτέλεσμα η διαφορετικότητα να αποτελεί έναν απρόβλεπτο παράγοντα για τις μελλοντικές ευρωμεσογειακές σχέσεις.

Επίσης, μια ακόμη σημαντική διαφορά μεταξύ των κρατών που κάνει αδύνατη την σαφή πρόβλεψη για το μέλλον των ευρωμεσογειακών σχέσεων είναι η σημαντικά διαφορετική οικονομική ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης που υπάρχουν ανάμεσα στις δυο ακτές της Μεσογείου είναι καθοριστικοί για αρκετά ζητήματα. Δυστυχώς, η οικονομική ανισότητα δεν δείχνει να μειώνεται, παρ'όλες τις προσπάθειες που έχουν γίνει, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικές

επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο κυρίως των αραβικών κρατών, μειωμένη επενδυτική δραστηριότητα και αρκετά μεγάλες ροές μετανάστευσης προς τις χώρες της Ε.Ε.

Τέλος, ίσως από τα κεντρικότερα και δυσκολότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή καθώς αποτελεί αποσταθεροποιητικό παράγοντα είναι το Μεσανατολικό. Σίγουρα το Μεσανατολικό ζήτημα αποτελεί ένα γεγονός με διεθνείς διαστάσεις που ξεφεύγει από τα όρια των ευρωμεσογειακών σχέσεων αλλά αρκετές είναι οι φορές που τις έχει επηρεάσει άμεσα και δυναμικά. Είναι γεγονός ότι η οποιαδήποτε πρόοδος πάνω στο ζήτημα θα ευνοήσει και θα απελευθερώσει τις ευρωμεσογειακές σχέσεις και θα κάνει ευκολότερη την συνεννόηση μεταξύ των κρατών.

Οι προβλέψεις για το μέλλον της περιοχής αλλά και των ευρωμεσογειακών σχέσεων δεν μπορούν να είναι ξεκάθαρες. Ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της Αραβικής Άνοιξης τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2011 έδειξαν ότι το «περιβάλλον» της Μεσογείου είναι αρκετά ρευστό. Οι λαϊκές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα στη Βόρεια Αφρική και έφεραν την ανατροπή των ηγετών των χωρών της Τυνησίας, της Αιγύπτου και της Λιβύη έκαναν φανερό την ρευστότητα του μεσογειακού περιβάλλοντος. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι παρόμοιες κινητοποιήσεις ήταν παντελώς άγνωστες για την περιοχή και αποτελούν μια ανατροπή *per se*. Παράλληλα, θέτουν νέα δεδομένα αλλά και νέες προοπτικές για τις αραβικές χώρες. Μέσα σε αυτά τα νέα δεδομένα υπάρχει μια αρκετά καλή ευκαιρία για την ενδυνάμωση των ευρωμεσογειακών σχέσεων αλλά και την χρήση εργαλείων που ανακύπτουν μέσα από την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας αλλά και από τα Προγράμματα Δράσης. Η Ε.Ε. έχει την ευκαιρία να συσφίξει τις διπλωματικές της σχέσεις με τα υπόλοιπα κράτη της Μεσογείου αλλά και να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της περιοχής. Δεν θα πρέπει επίσης να ξεχνάτε και ο κίνδυνος του Ισλαμικού Κράτους το οποίο ήδη μέσω των επιθέσεων του έχει αρχίσει να βάζει αρχικά κράτη που βρέχονται από την Μεσόγειο αλλά και κράτη που βρίσκονται στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα. Η απάντηση στο πρόβλημα που ονομάζεται Ισλαμικό Κράτος πρέπει να είναι δυναμική και ενιαία από όλα τα μεσογειακά κράτη.

Η περιοχή της Μεσογείου καθώς και οι σχέσεις που διατηρούν τα κράτη μεταξύ τους, χαρακτηρίζονται από την ταραχώδη ιστορία της περιοχής διαχρονικά. Από τα πρώτα βήματα των ευρωμεσογειακών σχέσεων έως σήμερα οι ανάγκες των κρατών

αλλά και της ίδιας της Μεσογείου συνεχώς αυξάνονται και επαναπροσδιορίζονται. Τα τελευταία γεγονότα, μετά την Αραβική Άνοιξη και την έκρηξη του θρησκευτικού φονταμενταλισμού δημιουργούν αναταράξεις στην περιοχή και μεταβάλλουν τις γεωστρατηγικές ισορροπίες τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Νέες προκλήσεις ανοίγονται για τις ευρωμεσογειακές σχέσεις και μένει να δούμε πως θα εξελιχθούν τα γεγονότα και κατά πόσο τα παράκτια κράτη της Μεσογείου είναι έτοιμα να διαχειριστούν τις νέες αυτές καταστάσεις.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Moratinos, M. A., Η Ισπανία στη Μεσόγειο», La Vanguardia, 20-11-2005

Zeller, O., 2005, Η σύγχρονη αστική ιστορία στη Γαλλία μετά το 1950, Μνήμων, Τχ. 27, σελ. 153

Βαρουζάκης, Σ., 2011, Η Διπλωματία της Μεσογείου, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011

Βοσκόπουλος, Γ., 2009, Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεσμοί, Πολιτικές, Προκλήσεις, Προβληματισμοί, εκδ. Επίκεντρο, σελ. 27

Ιωακειμίδης, Π, 1988, Ο Μετασχηματισμός της ΕΟΚ, Από την Εντολή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Η Μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ο Ρόλος της Ελλάδας, σελ. 70-90

Κουλουμπής, Θ. , Ντόκος Θ., Κιντής Α.,2002, (επιμ) Η Ελλάδα και ο κόσμος 2001-2002: Ανασκόπηση Εξωτερικής και Αμυντικής Πολιτικής, ΕΛΙΑΜΕΠ, Σιδέρης,

Λάβδας, Κ., & Ξενάκης,2007. Δ., Η Ευρω-Μεσογειακή συνεργασία και η Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας στο Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμ), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 Χρόνια, Θεμέλιο

Ξενάκης Δ.,2006, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Μεσόγειος: Η Διαδικασία της Βαρκελώνης και η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, στο Ξενάκης Δ. – Τσινισιζέλης Μ. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη: Οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αθήνα: Σιδέρης

Ξενάκης, Δ. 2006, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Μεσόγειος, στο Ξενάκης Δ., Τσινισιζέλης Μ., (επιμ) Παγκόσμια Ευρώπη; Οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σιδέρης

Ξενάκης, Δ. και C. Stephen, 2008, Ασφάλεια & Στρατηγική Συνεργασία στη Μεσόγειο: οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Πρόληψη Συγκρούσεων,ΕΛΙΑΜΕΠ, Policy Paper, n.11, σελ.40

Ξενάκης, Δ.,2009, Στη Σκιά της Βαρκελώνης , Τετράδια Πολιτικής Επιστήμης, Σιδέρης,

Σειμένης, Ι., & Σεϊτης, Κ.,2011, Η Μεσόγειος στις Αρχές του 21ου αιώνα, Εκδόσεις Ζήτη,

Τσαρδανίδης, Χ. & Ξενάκης Δ., 2005,(επιμ), Αποτίμηση για τα δέκα χρόνια Λειτουργίας της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας (ΕΜΣ) και οι Προοπτικές που διαγράφονται, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων,

Τσαρδανίδης, Χ.,1992, Η «Ανανεωμένη» Μεσογειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Ελλάδα, ΕΚΕΜ, Παπαζήσης,

Χριστοδουλίδης, Θ., 2010, Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιστορική διάσταση του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος 192302994, εκδ. Σιδέρης, σελ. 61

Ξενογλώσση

Aggestam, K., 1999, Reframing and Resolving Conflict. Israeli-Palestinian Negotiations 1988-1998, Lund Political Studies, vol.108 ,σελ. 80-94

Alejandro, C., 1997,The Limits of Mediterranean Partnership : Civil Society and the Barcelona Conference of 1995.Mediterranean Quarterly, vol.8(4). Σελ.. 63-80

Aliboni, R. & F. Ammor, 2009, Under the Shadow of Barcelona: From the EMP to the Union for the Mediterranean, EuroMesco, January 2009

Anderson K., 2005 The Euro-Mediterranean Partnership: Composition, Strategic Importance and Influence on the Barents Euro-Arctic Cooperation, County Administration of Västerbotten, στο <http://www.barents2010.net/files/tQ3ddMr.doc>, http://www.bundestag.de/htdocs_e/internat/interparl_orga/empv/.

Barbe, 2007, The Barcelona conference: Launching pad of a process, *Mediterranean Politics*, vol.1(1), σελ.25-42

Bevan, A., 2003, Reconstructing the role of Egyptian culture in the value regimes of the Bronze Age Aegean: stone vessels and their social contexts, *Ancient Perspectives on Egypt*, vol. 57(73)

Bicchi, F., 2011, The Union for the Mediterranean, or the changing context of Euro-Mediterranean relations, *Mediterranean Politics*, vol.16(1), σελ.3-19

Calleya, S., 1997, The Euro-Mediterranean process after Malta: What Prospects? », *Mediterranean Politics*, Vol.2 No 2,

Calleya, S.C., 2004, The Euro-Med Partnership and Sub Regionalism: A Case of Region Building?, Working Paper PRI-4, σελ. 6

Dinnan, D., 2005, Ever Closer Union: An introduction to European Integration, εκδ. Lynne Rienner, σελ. 11-49

Dokos, Th., 2003, NATO's Mediterranean Dialogue: Prospects and policy recommendations, ELIAMEP Policy Paper No 3, ELIAMEP

Emerson, M.,2008, Making sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean, CEPS Policy Brief, No.155

Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours,
G. Edwards & E. Philippart, The Euro-Mediterranean partnership: Fragmentation and reconstruction, *European Foreign Affairs Review*, vol.2, σελ 465-489

Gillespie, R., 2008, A "Union for the Mediterranean"...or for the E.U.?, *Mediterranean Politics*, vo.13(2),σελ. 277-286

Gillespie, R., 2013, The Euro-Mediterranean Partnership: Political and Economic Perspectives, εκδ. Routledge, σελ. 140

Gillespie. R., 2006, Onward but not Upward: The Barcelona Conference of 2005, *Mediterranean Politics*, vol. 11(2), σελ. 271-278

Guyomarch, A., H. Machin & E. Ritchie, 1998, France in the European Union εκδ. Macmillan, σελ.24

Hakura, F., 1997, The Euro-Mediterranean policy: The implications of the Barcelona Declarations, *Common Market Law Review*, vol.34, σελ. 337-366

Holden P., 2005, Partnership Lost? The EU's Mediterranean Aid Programmes, *Mediterranean Politics*, vol. 10, no. 1, σελ. 19-39.

Meunier, S. & K. Nicolaidis, 2005, The European Union as a trade power, Chapter in *The International Relations of the European Union*, Christopher Hill and Michael Smith eds, σελ. 276-286

Nunez, M.A.R., Miguel, A., 2012, 5+5 initiative. Mediterranean security: shared security, Madrid IIEE, Document 7

Reynaert, V., 2011, Explaining EU aid allocation in the Mediterranean: A fuzzy-set qualitative comparative analysis, *Mediterranean Politics*, Vol. 16(3), σελ. 405-426

Salfour, R., 2009, The Transformation of the Union for the Mediterranean, *Mediterranean Politics*, vol.14(1), σελ.99-105

Schumacher, T. ,2011, The EU and the Arab Spring: Between Spectatorship and Actorness. *Insight Turkey*, vol.13(3)

Smith, K., 2005, The outsiders: the European neighborhood policy, *International Affairs*, Vol.81(4), σελ. 757-773

Smith, M., 1998, The Use of Political Conditionality in the EU's Relations with Third Countries: How Effective?, *EFAR*, Vol. 3

Temin, P., 2006, The Economy of the Early Roman Empire, *The Journal of Economic Perspectives*, vol.20(1), σελ. 133-151

Whitman, R. & A. Juncos, 2009, The Lisbon Treaty and the Foreign, Security and Defence Policy: Reforms, Implementation and the Consequences of (non-) Ratification, *European Foreign Affairs Review*, vol.14, σελ. 25-46

Xenakis D.,2003, The contribution of Greece to strengthening Euro-Mediterranean Relations, *Perceptions*, Euro-Med Special Issue, Volume 5, No 2, 2003, σελ.173-208

Xenakis, D. & Chrysochoou D.,2001, *The Emerging Euro-Mediterranean system*, Manchester University Press, Manchester & New York,

Xenakis, D.,1999, From Policy to Regime: Trends in Euro-Mediterranean Governance», Cambridge Review of International Affairs, Volume 13, Issue 1

Barcelona Declaration and Work Programme adopted at the Euro-Mediterranean Conference (27-28/11/95), στο Ηιου-Maniatopoulou Theodora, Euro-Mediterranean Partnership (Barcelona process), Documents on International and European Affairs, no. 3, Athens: Sakkoulas, September 2002

Barcelona Declaration and Work Programme adopted at the Euro-Mediterranean Conference (27-28/11/95), στο Ηιου-Maniatopoulou Theodora, Euro-Mediterranean Partnership (Barcelona process), Documents on International and European Affairs, no. 3, Athens: Sakkoulas, σελ. 160

Ιστότοποι

http://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf

<http://www.medeia.be/en/themes/euromediterranean-cooperation/euro-mediterranean-cooperation-historical/>

<http://westmediterraneanforum.org/about-the-55-dialogue/>

http://www.eeas.europa.eu/euromed/docs/bd_en.pdf

http://europa.eu.int/comm/external_relations/euromed/summit1105/five_years.pdf

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Arx0001>

<http://www.eib.europa.eu/infocentre/publications/all/femip-trust-fund.htm>

<http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/e50004.htm>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:r15006>

<http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/kpaa.html>

[europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/5/1/1/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=50&s=1
&e=10](http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/5/1/1/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=50&s=1&e=10)

<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2002/EL/1-2002-26-EL-F1-1.Pdf>

http://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/france_el